

Színház

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2006. MÁJUS

TISZTÚJÍTÁS

NAGY IGNÁC SZÍNműVE MENTÉN ÍRTA PARTI NAGY LAJOS

SZEREPLŐK

Tornyai, szolgabíró
Dr. Heves, ügyvéd
Farkasfalvy, alispán
Dr. Langyos, főorvos
Aranka, a sógornője
Kinga, a felesége
Hajlói, aljegyző
Nelly, szobalány
Darabos, jurátus

Schnaps, fogadós
Damázsvi, köznemes
Virágos Mihály, köznemes
Aranyos György, köznemes
Zabfalussy, köznemes
Ólsej, köznemes
Sámodi, köznemes
Karmady, köznemes
Filkovits, inas Langyoséknál

ELSŐ RÉSZ

Első kép

Tér Langyos főorvos háza előtt, délelőtt, kánikula.

Tornyai szolgabíró érkezik, épp nyitná a kaput, mikor észreveszi az utána jövő Hajlósit

HAJLÓSI Alázatos szolgája a tekintetes szolgabíró úrnak.

TORNYAI Jó napot. Hová, hová, aljegyző úr?

HAJLÓSI Én, kérem, csupántly az alázatos tiszteletemet akartam tenni a tekintetes szolgabíró úrnál... de nem volt szerencsém a tekintetes hivatalában találkozni, ugye... S most tessék, a véletlen megadá nekem, hogy pont itt...

TORNYAI Véletlenül pont utánam jött. Értem. Hivatalos ügy?

HAJLÓSI Ahol ránk jön, barátom. Ha egyszer hivatalos.

TORNYAI Hallgatom.

HAJLÓSI Itt? Mégis, ugye, az utcán, tisztelettel...

TORNYAI Ahol ránk jön, barátom. Ha egyszer hivatalos.

HAJLÓSI Félig, kérném alázattal. Félig.

TORNYAI Közferfiú mindenhonn közferfiú. Hat, alkot, gyarapít, nem halogat.

HAJLÓSI Igenis, kérem alázsan, ha minden tisztviselő ily buz-

galommal állana a vártán, mint a szolgabíró úr... hát a restség nyögdelő fellegei honunk egéről...

TORNYAI ...Üljön le és kezdje. *In medias res.*

HAJLÓSI Pontosan, szolgálatjára a tekintetes úrnak. Bizalmas természetű úgyról van szó. Dr. Langyos főorvos vendége Tasnádi Aranka öngyásága.

TORNYAI Tudom. Mi ebben a bizalmas?

HAJLÓSI Özvegy.

TORNYAI Tudom.

HAJLÓSI A gyászév még csak most fogand letelni, és...

TORNYAI ...ma a déli harangszókor.

HAJLÓSI Nevezett öngyáságának még leánykorában számos imádója volt, tisztelettel...

TORNYAI ...Ez minden szép leánnyal így van...

HAJLÓSI Igen, de öngyásága egyet, mint hírlík, hogy úgy mondjam, a legmesszebbmenőkig kitüntetett.

TORNYAI De aljegyző úr!

HAJLÓSI Mea culpám, kérem alázsan, mea culpám. Én az illetőt... nem ösmerem, de a köztudomás szerint öngyásága boldogan nyújtotta volna kezét ezen érdemdús férfiúnak, ha a szülők máshoz nem parancsolják...

TORNYAI Tesznek ilyet botor szülők valóban.

HAJLÓSI De most nevezett hölgy újfent szabad, annyival inkább, hogy szüléit dettó jobb életre szólítá a halál...

TORNYAI Öngyásága nyilván élni fog e szabadsággal...

HAJLÓSI Punktli erről van szó, kérném tisztelettel. A tekintetes Farkasfalvy alispán úr, hogy kifejezzem magamat, szintén szépnek találja a fiatal özvegyet.

TORNYAI Hogy Farkasfalvy? ...Nos, csakugyan? Ez becsületére válik az alispán úr izlésének.

HAJLÓSI Horribile, nőül is venné.

TORNYAI Nőül!?

HAJLÓSI Nőül, tisztelettel.

TORNYAI Na és? Ha nőül, hát nőül. De remélem, nem általam óhajtja megkéretni önagsága kezét az alispán úr?!

HAJLÓSI Nem hinném, kérem alássan. Hanem olyl ideája támadott, hogy a leánykori férfiúhoz a szép özvegy mindmáig hajlandósággal viseltetvén, ezen illető önéki, már tudniillik Farkasfalvynak, öö... újtjában tetszik állani.

TORNYAI S tán én szegiem nyakát e bizonyos boldog férfiúnak?

HAJLÓSI Isten őrizzen, kérem, isten őrizzen. Hanem a tekintetes szolgabíró úr tetemes befolyással bírván az illető egyénre, egy szavával reabírhatná, hogy mondjon le ama kézről. Ennek fejében a tekintetes alispán úr a tekintetes szolgabíró urat pártvonalice másodalispánná megválasztatná. Úri becsületszavilag, kérem.

TORNYAI Vagy úgy! S persze ha én másodalispán lennék, ön lépne a helyembe.

HAJLÓSI Félre tetszik érteni a szolgabíró úrnak. Hiszen ismer engem az én legmesszemenő szerénységemmel, hát hogy is tolandanám fel magamat egy oly hivatalba...

TORNYAI ...melyhez a szerény képességei roppant gyöngék, ha nem tévedek...

HAJLÓSI A számból vette ki a tekintetes úr. Hogy is avanszírozhatnám egy ily feddhetetlen férfiú utódjának lenni...

TORNYAI ...Nagyon kedves az aljegyző úr. Ez volt volna tehát ama félhivatalos dolog.

HAJLÓSI Pontosan, kérem alássan.

TORNYAI Akkor hát...

HAJLÓSI Volna itt még valami, amit Farkasfalvy alispán úr, szigorúan melleleg, kérem, elpötyyente, ha szabad magam így kifejeznem... Hogy ugye az ő legnagyobb pártja jutalmazhat is, de büntethet is. Summárum a tisztújításon bukni is lehet...

TORNYAI Vagy úgy... ígéret is, meg fenyeget is.

HAJLÓSI Mea culpa, kérem, ha egyszerű szavaimmal megbántani, netán megijeszteni sikerültem volna a tekintetes urat...

TORNYAI Szó se róla. Alászolgája, jövendő szolgabíró uram.

HAJLÓSI Ó, ó! Tréfálni méltóztatik!? Alázatos szolgája. *(Elmegy)*

TORNYAI Micsoda féreg! De igaza lehet, az idő sürget, nyakunkon a választások, márpedig amit az alispán kitervel, azt keresztül is viszi.

Jön Heves Kálmán

HEVES Károly! A lakásodon kerestelek, s az utcán találalak meg.

TORNYAI Mi szél hozott?

HEVES Ohó, a tisztújítás szele, kérlek.

TORNYAI Tán csak nem korteskedni jövel?

HEVES De bizony.

TORNYAI Aztán ki mellett?

HEVES Magam mellett, kérlek.

TORNYAI Hogyan? Indulsz hát te is?

HEVES Miért ne? Csak van tán annyi eszem, hogy szolgabíró lehessék?!

TORNYAI No, az attól függ, mire taksáljuk e stallumot. Szolgabíró akarsz lenni?

HEVES Az leszek.

TORNYAI De hisz a szolgabíró én vagyok! Aztán minek neked pesti ügyvéd létedre a megyei hivatal?

HEVES Oka van annak. Mindjárt elmagyarázom.

TORNYAI De ne itt az utcán, jer, menjünk a lakásomra.

HEVES Mit nekem utca vagy nem utca! Igenis, az utcán is lehet fontos dolgokról beszélni. Én, kérlek, nem vagyok az előítéletek

gépszerű állatja, hogy nem utca. Igenis, a jövő az utcáé. Félre a megcsontosodott konvenciókkal. Mindent meg fogandunk változtatni. Éljen az újítás. A haladás. Ami nincs az utcán, az...

TORNYAI Jól van már, halljuk!

HEVES Vess meg, de én minden előtt becsre vágyom. Igenis, ki akarok tűnni. Erre két út leend, a sajtó, valamé a politika országútja, hogy úgy mondjam. A sajtó kiesik, ez a Kossuth, kérlek, ez jobb énnálam, marad tehát a megyei tisztségviselő.

TORNYAI S épp a mi vármegyénket óhajtod boldogítani.

HEVES Gyógyítani, kérlek. Megyéték ugyanis veszélyesen, abnormállice beteg.

TORNYAI Nocsak.

HEVES Igenis, míg máshonn a haladás szent igéje lábra kapott, tinálatok a setét tespedés kislelkűsége magát az új idők szellemének orvossága által felhőkbe karoltatni nem hagyja, punnyadt füleivel a közjólét vértanúinak kiáltását meg nem hallja, amint halotti dalt zengenek a múlt betegei fölött északtól délig, kelettől nyugatig. És vajjon ki a fő tespedet nálatok?

TORNYAI Kíváncsivá teszel, kérlek.

HEVES Farkasfalvy. Első alispántok, kérlek. S a második továbbá, ki a közért minap tevé az első jót, amidőn elhalálozott. Ami pedig, már megbocsássál, téged illet mint szolgabíró, hát te...

TORNYAI No, kíváncsi vagyok. Hát én?

HEVES Te pedig langy vagy, kérlek. Úrkiköpésileg. Se hideg, se meleg. Amint kicsit haladol, azonmód visszatorpansz. Mert látod te, hogy beteg a közjó, de csak csupán csöpögteted a beteg szájába az orvosságot.

TORNYAI Hát, nem is icceszámra...

HEVES Pedig, barátom, icce homo, ahogy a latin mondja. Pártom és én hatalomra jutván, rögtön bevezetjük a közboldogságot. Törvénnyel. Nem várhatunk, időnk méhe trambulín minékünk, kiket zajló lángkebelére ölelend a jövő, ezért elhatározánk, hogy e vármegyének orvosra és őrangyalra van szüksége.

TORNYAI Vagyis tereád.

HEVES Konkretice éneám. Közbölcseességünk engem választja ki a közakarát érdemtelen, ám elhivatott szolgájának...

TORNYAI Vivát, vivát... Sok szerencsét, barátom. Ezek szerint te leszel a szolgabíró, én pedig a választás után megszűnök hivatalban maradni.

HEVES Ohó, nem úgy van az. Hanem emelkedni fogsz. Mert fontolva ugyan, de mégiscsak a haladás barátja vagy. Egy szimpatizánt. Hozzá van egy tiszta jellemed, kérlek, s egy igazságszereteted megyei lebontásban. Nékünk szükségünk van rád. Legalábbis egy darabig. Értesz? Csinálunk belőled első alispánt. Na?

TORNYAI Belőlem alispánt?

HEVES Azt hát. A tisztújításon te fogod kibuktatni a székéből Farkasfalvyt. Na? Ez, mondjuk, határozat, le van disputálva. Én persze mint szolgabíró a haladás lángpallosaként opponálni foglak szakadatlan, minek a reformok látják hasznát. A következő választásig elrepül az idő, ne féjél...

TORNYAI És?

HEVES Mit és? Akkor én leszek az alispán, s a haladás forgószele immár rohamléptekkel fogja...

TORNYAI Na de velem mi lesz?

HEVES Te kimaradsz, barátom.

TORNYAI Én, aki szimpatizáltam veletek...

HEVES Ne féj, kapsz oly magas hivatalt, hogy nem győződ zsebbel. Érted!? A haza minden előtt. A hazaboldogítás szent ügy...

TORNYAI ...és ti az én megvesztegetésemmel akarjátok boldogítani a hazát.

HEVES Azzal, amire szükség van, barátom. Amivel a haza boldog. Az eszközök megválogatásában nem lehetünk finnyásak.

TORNYAI De ha ellenfeletek teszi ugyanezt, háborgástok nem ismer határt. *(Leül)* Ezek szerint csak nektek van jogotok a nép erkölcsiségét megrontani.

HEVES Ohó. Ösmerem ezen undok ellenvetést. Annyira, hogy nem is válaszolok reá. Nem alacsonyodom le. Hanem úgy lesz, ahogy elhatároztuk.

TORNYAI És hogyha én...
HEVES Nincs hogyha. Nincs én. Mi vagyunk van. Alispánná kell lenned. Beléd helyezendjük a köz bizalmát. A többi megyen magától.

Aranka és Kinga lépnek ki a főorvos házának kapuján, kezükben napernyő. A két férfi köszönését főhajtással fogadják, majd el

Alázatos tisztelem a hölgyeknek.
TORNYAI Kezeiket tisztelettel csókolom.
HEVES Mi a patvar! Hát ez a szép Tasnádi Aranka volt!
TORNYAI Csak tán nem ismered?
HEVES Hajaj, midőn Pesten lakott, udvarlói közé tartozék. Nagy madám, mondhatom. Egyébként csak akarnom kéne... egy szavamba kerülne, barátom...
TORNYAI No, akkor alispánunknak lennél vetélytársa.
HEVES Farkasfalvynak?
TORNYAI Úgy ám! Mert után eseng a szép özvegynek.
HEVES Hogyan? Azt már nem! Mert ez már politikai kérdés, barátom. Hazaüdvéi kérdés. Ha ez a baktokány hozzájut Aranka vagyónához, a fél országban azt választat meg, akit akar. Ezt én és legnagyobb pártom a leghatározottabban meg fogom akadályozni.
TORNYAI Te? Aztán miképpen?
HEVES Megvannak az eszközeink. Kutyaharapást szőrivel, mint a népajk mondja. Magam veszem el a szép özvegyet.
TORNYAI Ha isten és a szép özvegy úgy akarja.
HEVES Hát csak méltóztassék úgy akarni! Majd teszünk róla, hogy akarja. A férfiakarat acélja az akadályok és nehézségek szirtkőven szikrázand föl igazán. Pfhű, micsoda vagyon, barátom. Tudod-e, hogy e friggyel legnagyobb pártom, következésképp a honüdv érdekeit mozdítom előre?
TORNYAI No hát politikából vagy szerelemből akarod elvenni?
HEVES Mindkettőből. Egyik kezemben pártom kebele, a másikban... de hát érted. Államférfiúk vagyunk. Közérdek és önhaszon ily szentül sohssem fonódtanak még össze, mint az én tiszta szándékomban. De jut eszembe, hogy kerül ide a madám?
TORNYAI Sógornál, Langyos főorvosnál van látogatóban.
HEVES Járatos vagy a házhoz?
TORNYAI Járatos.
HEVES Helyes. Bé fogsz vezetni hozzájuk, még ma. Nincs vesztetni való időnk.
TORNYAI Figyelmeztetek, az alispán igen féltékeny, és figyelteti a hölgy minden lépését.
HEVES Antul jobb, addig sem ér rá a pártom, hazám s haladásom alá áskálódni. Két nap nem sok, a szép Aranka enyém lesz.
TORNYAI Vagyonostul...
HEVES Úgy van, kérlek. Ne féljél, majd aztán a te ügyedet is leredezzük a pártommal. A legfőbb, hogy déli harangszókor itt találkozzunk.
TORNYAI Legyen.
HEVES Ajánlom magamat.

Második kép

Langyos főorvos kertje, verandája, délelőtt. A kertben kisebb épület, a rendelő.

Langyos a rendelőből jön, hosszan nézi Nellyt

NELLY Kezét csókolom. A nagyságos úrnak be tetszett fejezni a rendelést?
LANGYOS Be tetszett. Hát asszonyod és a feleségem hol vannak?
NELLY Ki vannak sétálva. Jó sokáig odamaradnak.
LANGYOS Aztán miben iparkodsz, lellem?
NELLY Zászlószalagot szegélyezem. De hát tetszik látni a nagyságos úrnak, nem, ha ilyen nagyon kukéroz?

LANGYOS Nelly, ne nagyságosozzáll éngemet. Nem illet az meg.
NELLY Bocsánat, nagyságos uram, de Pesten még a legutolsó szabót, de még a zsidó kereskedőt is nagyságolják.
LANGYOS Hol van az asszonyod?
NELLY Hát mondom, ki van sétálva.
LANGYOS Vagy úgy, persze. Akkor mink most egyedül vagyunk...
NELLY Én nem! Én ketten vagyok a nagyságos úrral.
LANGYOS Aztán mondsza, Pesten minden szobalány ilyen takaros?
NELLY Hízkelned tetszik ...
LANGYOS Én nem.
NELLY Hanem?
LANGYOS Hanem mintha nem volna túl jó a színéd...
NELLY Nekem-e?
LANGYOS Halavány vagy. Ha akarod, meginspektiózlak...
NELLY Nincs énnekem semmi bajom, kezicsókolom. Jól érzem magamat.
LANGYOS Azt te csak úgy gondold. Az a legveszélyesebb. Jól érzed magad, aztán egyszer csak...
NELLY Egyszer csak?
LANGYOS Egyszer csak szimptóma.
NELLY Jaj, mindenható istenem, pócsi könnyes kismárjám!
LANGYOS Add ide a kezed! Hadd tapintom a kis üteredet! Hű, micsoda hevesen lüköng a véred...
NELLY Nekem-e?
LANGYOS Nézzenek oda, most meg beh' elpirultál...
NELLY Mer úgy tetszik szorítani a kezem, hogy minden vér a fejembe tolukszik...
LANGYOS Nyújtssd csak ki a nyelved!
NELLY Nem nyújtom.
LANGYOS Aztán mér nem? Én orvos vagyok, hadd látom, milyen színű a kis nyelved.
NELLY És ha milyen színű?
LANGYOS Akkor beteg vagy. Odabenn megmutatod, a rendelőben?
NELLY Hát hogy mehetnék én oda be kettesbe egy... a nagyságos úrral.
LANGYOS Nincs ott mit félni. Uccu, ellenőrizzed csak. Eridj be elébb magad.
NELLY Aztán magam minek menjek be?
LANGYOS Találsz az asztalon két üveget, a barnát hozzad ki. Egy kis nyug-keverék. Az majd jót tesz.
NELLY Aztán kinek tesz jót? A nagyságos úrnak vagy nekem?
LANGYOS Hát neked, te tűzipattanás. Ne félj, a barna nem lesz keserű. Finom cukros. Na eridj!
NELLY Hát, ha parancsolja a nagyságos úr, bemegyek.
LANGYOS Hó, de nagyon kitanultad a szobalányi iskolát azon a Pesten...

Aranka és Kinga érkezik. Langyos rázárja Nellyre a rendelőt, a kulcsot zsebre vágja

ARANKA Látszik, Kinga, hogy kisvárosi asszony lettél. Oly kényelmesen jársz, alig tudsz vélem lépést tartani.
KINGA Mert te meg rohansz nyakadtöriglen. Az pedig egészségtelen.
ARANKA Hja, mi odafenn, a fővárosban ehhez szoktunk, drágám.
KINGA Lassan járj, tovább... várj, hogy is fakad ez a népajkon?
Mindegy, várj. Kivéve a politikát. Mert abban magam is a gyors haladás híve vagyok.
ARANKA Sógor, sógor, mire kaptod te a feleségedet? Másról se kegyeskedik beszélni, mint a pártok és a pártok, hát a fejem belesajdul a sok haladizásba meg maradizásba.
LANGYOS Isten ments, hogy én szoktatnám rá.
KINGA De igenis hogy te. Mert néked csak a kávéházad van, meg a kuncsaftáló betegeid, kik tőlem idődet elrabolják. Nekem is csak kell valami élv! Hogyne kapnók rá a hírlapokra meg a röpiratokra.

LANGYOS Fölötte túlozol, édeském. Meg kell hogy értsél engemet.
Ezerszer megmondtam...
ARANKA Elég, elég, nem érdekel a családi perpatvar. Nem baj, ha a férj nem foglalkozik a feleségével. A fődolog, hogy más nővel ne foglalkozzék. Nelly, Nelly... hol ez a lány?
LANGYOS Bizonyára künn időz a kertben. Egy ilyen városi szobaleány odavan a virágokért.
ARANKA Nelly, Nelly!

A rendelőlől zaj hallatszik

KINGA Ki van a rendelőben?
LANGYOS Senki... A Hektor. Hektor, maradj szépen! Most nem jöhetsz ki.
KINGA Rudolf, mért vagy ilyen zavart?
LANGYOS Én zavart? Mért? Ugyan mért! Súlyos beteghez megyéért... Igen. S mint tudod, ilyenkor egy orvos... zaklatissimus...
ARANKA Akkor csak siess, nem tartóztatunk.
LANGYOS Ó, nem úgy sietek, hogy mennem kell...
KINGA Mit mondasz? Hát mért váratod szegényt?
LANGYOS Ezt te nem érted, édeském... a dolog súlyos, de nem sürgős.
ARANKA Csak nem azt mondd, sógor, hogy némelykor jobb, ha az orvos elkésik?
LANGYOS Dehogysis, kérem! Illetve... dehogysisnem.
KINGA Mi lelt, Rudolf? Még sohse láttalak ily izgatottnak.
LANGYOS Csalatkozol, édeském, hidd el, ebben csalatkozol.
INAS (*kilép a házból, Arankának*) Levél érkezett nagyságodnak. (*A két napernyőt beviszi az asztalról a szobába*)
KINGA Pestről jött?
ARANKA Dehogy, innen helyből. Alispántok írt.
KINGA Farkasfalvy? Mi dolga veled?
ARANKA Hogy mi? (*Kibontja, olvassa*) No hiszen... Még ilyet! Egész ünnepelességgel megkéri a kezemet, s közli, a válaszáért maga jön el felőrá múlva.
KINGA Aranka, az istenért, hozzá ne menj Farkasfalvyhoz! Az egy maradi! Egyenesen tesz a haladásra. A felvilágosodásra. Az egy setétlajos. Egy uhu. Valósággal.
LANGYOS Uhu, uhu, uhuhu. Hát ez jó, édeském.
ARANKA Ugye nem veszed rossz néven, sógor, ha mi most elvonulunk Kingával...
LANGYOS Én-e? Sőt! Vonuljatok csak. Nyugodtan.

Jön Tornyai és Heves

TORNyai Hölgyeim, engedjék meg, hogy úri körükbe Heves Kálmán pesti ügyvéd barátomat bevezessem.
KINGA Nagyon örvendünk.
ARANKA Isten hozta, ügyvéd úr! Isten hozta, szolgabíró úr.
HEVES Ónagysága ismeretségével már büszkélkedhetem, s tán szabad remélnem, hogy nagyságos testvérenek is kegyeskedett rólam néhány szót ejteni. Főorvos úr, örvendek a szerencsémnek.
LANGYOS De talán tessünk az elfogadó szobába parancsolni.
HEVES Ugyan kérem, jobb idekűnn, a természet lágy ölen, minék én nagy barátja vagyok. Szabad embernek szabad természet, kérem. Horribile mi ad szebb foglalatot az ékes úri dámáknak, mint e pompás kert s a gyönyörű fák.
KINGA Úgy méltóztassanak helyet foglalni.
ARANKA Minek köszönhetjük, hogy az élvadás Pestet ön odahagyá?
HEVES Ah, kérem, én világhosszúpartí vagyok, s midőn Pest egérő a legragyogóbb csillag letúnt, annak sötétségét tovább nem szenvedhettem.
ARANKA Ön mindig csak a régi hízelgő.
KINGA Mi a helyzet Pesten a pártokkal?
HEVES Oh, hát igen, a párták... Hogy a párták? Hát megvallom...
TORNyai Ónagysága a politikai pártokat gondolja.
HEVES Már mint a politikai... Vagy úgy! Ezer mea culpa! Azt gondoltam, a hölgyek inkább a divatra kíváncsiak.

LANGYOS Jobban is illik hozzájuk.
KINGA Az én férjem a párton van, ha az asszony csak rabnője urának.
HEVES Ohó, főorvos úr, ez nem szép. Sőt. A hölgyek uralkodnak a szíveinken, a szív irányítja a tetteket, ergo ergorum a nők kormányozzák e szót. Miért ne kaphatnának megillető részt a közügyekben is?
KINGA Beh szépen mondja! A férjemmel gyakran vitáztam már eziránt. De valahányszor politikára kerül a szó, azon helyütt elalszik.
TORNyai Főorvos úr, csak nem? Igaz ez? Mellesleg magam is jobban szeretem, ha a hölgyek a csendes háziasság terepén vitézkednek. (*Arankához*) Nagysád miképp méltóztatik vélekedni?
ARANKA Én osztozom önnel. Mi, asszonyok, csak rendkívül ritkán avatkozunk a közügyeibe. Akkor is legelőbb a pillantásunkkal, mi a gyenge férfit tán jó ügyekre képes kommandírozni.
LANGYOS Csak nem akarsz te meg pillantással korteskedni?
ARANKA Ki tudja?
KINGA Ugyan miért ne?
HEVES Oh, bár lenne szerencsém ily kortespillantásoktól emeltetni!
KINGA Csak nem ön is jelölteti magát a tisztújításon?
HEVES Nagysád a vesémbé lát, ha szabad magam kifejeznem.
KINGA És melyik állásra pályázik?
TORNyai Heves barátom a helyemet akarja elfoglalni.
ARANKA Az ön helyét? Szolgabíró akar lenni?
TORNyai És fenekestül kívánja felforgatni megyénk közszellemét.
KINGA Ah, valóban?
HEVES Azt remélem, asszonyom, hogy pár év, és a sári bivalyból, ami e vármegye, eget hasgató sasmadár leend buzgóságom nyomán.
KINGA Oh, sasmadár! Hogy úgy van! Mi' nemes szándék! Reám ön számíthat. S reményilem, Arankára is.
INAS Bokrosné asszonyság kéreti a tekintetes urat, méltóztassék hozzá sietni.
LANGYOS Mi baja megint?
INAS A kisasszonynak vannak görcsei.
LANGYOS Na jól van, jól.
KINGA Már hogy volna jól?
LANGYOS Hát akkor nincs jól. Nem kell annyira kétségbeesni.
HEVES Siessen, főorvos úr, mai napság a görcsök igen veszélyesek lehetnek.
LANGYOS Eh, főzzenek neki szegfüteát. Eridj, mondd meg. Majd meglátogatom.
ARANKA Na de sógor, ez már mégse szép!
HEVES Csatlakozom az előttem szóló ajakhoz, és mint a hazahaladás letéteményese, sőt annak pártja nevében felszólítom önt...
LANGYOS Ugyan! Megpofozta a cselédet, aztán görcsbe rándult a keze. Majd meg a szobalálynak fog a hajába kapni. Szót se érdemel, higgyék el.
KINGA Nem értelek. Eddig legalább a hivatalod iránt volt benned némi buzgonária...
LANGYOS Most is van, édeském, ne félj! Inkább vendégünkkel törődj! Még nem is látta a kertet, pedig megyszerte híres, kérem alássan, megyszerte. Egy kis séta tán nem ártana.
TORNyai A főorvos úrnak igaza van. Nézzük meg a kertet! (*Arankához halkán*) Kérem nagyságodat, legyen Heves barátom iránt engedékeny, s ha kegyed kezére pályázna, ne méltóztassék viszarasztani!
ARANKA A kezemre? Ne riasszam vissza? És ezt ön, épp ön tanácsolja?
TORNyai Okom van rá, asszonyom. Testvérenek a kertben mindent megmagyarázok. (*Kingához*) Ha nagysád megengedi, és karomat elfogadja...
HEVES (*Arankához*) Nekem pedig szabad a nagysád karját...
ARANKA Oh, de napernyőink nélkül ki nem mehetünk. Nelly! Nelly! Hol bujkál e haszontalan leány?

A rendelőlől zaj hallatszik

HEVES Hah, mi volt e nyöszörgés?

LANGYOS Légy csendes, Hektor. Értsd meg, most nem szabad kijönnöd... Megyek, édes Arankám, utána nézek én napernyőiteknek. *(Bemegy a házba)*

HEVES A főorvos úr tán a vadászat barátja?

KINGA Dehogy. Csak divatból tart puskát meg vizslát.

LANGYOS *(egy nap- és egy esernyőt hoz)* Itt vannak. Neked is hoztam egyet, édeském.

KINGA De hát az istenért, ez egy esernyő.

ARANKA Sógor, tán csak nem a szerelem bánt, hogy így meg vagy zavarodva?

TORNYAI A főorvos úr nyilván valami orvosi feladványon töri a fejét. Tán valami új gyógy mód...

LANGYOS Ah valóban, igazad van. Hozok, édeském, napernyőt, ha azt kívánod. *(Visszaviszi az esernyőt a házba)*

HEVES Nagysád ezentúl állandóan itt szándékozik lakni?

ARANKA Még nem tudom. Igen megszoktam már a nagyvárosi élelkséget.

HEVES De egy szerető férj oldalán, ki önt imádná, ki minden perc-ből az örömelevezet nektárját facsarná elő...

ARANKA Oh igen, ilyen helyzetben mindenhol boldognak érezheti magát az ember.

KINGA *(halkan Tornyaihoz)* S mi volna a terv, mi ilyen eszközt kíván?

TORNYAI A kertben elmondom.

LANGYOS *(jön a napernyővel)* Itt van, édeském, alig leltem.

HEVES Főorvos úr, nem visszük magunkkal a vizsláját? Én nagy barátja vagyok a szabad magyar vadászatnak, s a kutyákat kivált kedvelem... Hektor, Hektor!

LANGYOS Ó, kérem, az nagyon harapós... nincsen még kitanítva ugyanis...

HEVES Adja hozzám négy hétre, jurátusom majd kitanítja, nagyon ért hozzá. Oly kezes lesz, már bocsánat, mint egy szobaleány.

LANGYOS Hogy?

HEVES Pardon, csak egy élc volt...

ARANKA Aztán a Bokros kisasszony görcseit ne feledd, sógor!

LANGYOS Dehogy. Csak tessenek nyugodtan sétálni.

Jön Farkasfalvy

FARKASFALVY Szolgája a főorvos úrnak. Alázatos tisztelem a hölgyeknek. *(Arankához)* Nagysád megbocsát, hogy kérő levelem nyomában máris személyesen attakérozni bátorkodtam, de huszár létemre, ugye a vágyaim... valamint a fennforgó körülmények...

HEVES Kérő levél? Micsoda kérő levél?

FARKASFALVY Á, Heves úr is itt van! Istennek hála, legalább egy éve múlt, hogy nem volt szerencsém.

HEVES Valóban. Ha nem csalódom, végrehajtást eszközöltem bizonyos örökségi pénzüsszegek miatt...

FARKASFALVY Oh, az igen sajnós volt, feledjük el, beszéljünk másról.

HEVES Talán a kérő levélről, ha szíveskedne...

LANGYOS De uraim, ne feledjék, önök sétára indultak. Bizonyára az alispán úr is szívesen önökkel tart. A kert elragadó egy ilyen szép napon...

FARKASFALVY Úgy van, kérem, s e szép napot a nagysád egyetlen kicsiny szava életem legszebb napjává teheti.

ARANKA De hát alispán úr, itt és most?

FARKASFALVY Mért ne, kérem alázattal. Egy huszárnál ez így megy. Én szeretem a gyors lerendezést, aztán vágta, mint a viheder, ha szabad így magam kifejezmem. Az egész vármegye tudja, hogy a szívem rég nagyságodért dobog. Ím hát e tisztas tanúk előtt előszóval újítom meg kérelmemet. Adja nekem a kezét nagysád, s én ígérem, hogy mint tisztelő és szerető férj vezetem önt csúcsain és völgyein örömben és bánatban élete változatos pályáján...

ARANKA Alispán úr, én...

HEVES Bocsánat, nagyságos asszonyom, ezer pardon, de nem hallgathatok, ha tán e felszólamlásomat rendkívülsége és gyorsasága miatt gáncs is éri. Én nem vagyok az előítéletek gépszerű állatja, miként, remélem, nagyságod magvas szellemét is átmelegítette haladó korszakunk forró lehe, s vakmerőségemnek helyet kegyeskedik adni...

ARANKA Na de ügyvéd úr, ez a bevezetés...

HEVES Hosszú volt, tudom, de most már rövid leszek. Nagysád ismer, s tudja, hogy nem kenyerem a kételkedés, de a legkötelezőbb szerénységgel is mondhatom, hogy Magyarország évkönyveiben a Heves név gyakran és magos ázsióban cseng, ezért őseim minden nyíltságával vagyok bátor...

FARKASFALVY Nagyságos asszonyom, szabad kérdenem, miképp határozott? Addig az ügyvéd úr bizonyosan szíves lesz várakozni...

HEVES Nem és nem leszek szíves. Én a nagysádot első megpillantása óta férfiszívem egész dobogó tüzével szeretem, hajszálra azon tűzzel, mely hazám boldogságáért fakadand, kérem alás-san, miáltal most nagyságod kezéért esedezem.

FARKASFALVY Uram?!?!

ARANKA De uraim!

HEVES Kegyes válaszát várom nagyságodnak.

FARKASFALVY Azért mégiscsak van, kérem, ebben a honban egy... egy érkezési sorrend...

ARANKA Az alispán úr levelét félórája kaptam kézhez, az ügyvéd úr pedig ebben a pillanatban nyilatkozott... hát megérthetik, hogy egy gyöngé nőnek... időre van szüksége...

HEVES Oh, mennyi báj és elmekellem! Épp az idő, mely nekünk dolgozik, nagysád, épp az kényszerít esedeznem térdemiglen... Tekintettel a körülmények rendkívülségére... s a hon üdvére, melynek nehéz üterét vállamon hordozhatom, nos, minderre kérem, igenis...

KINGA Bocsánat, uraim, testvérem belátja, hogy e nagy idők gyors válaszokat igényelnek, s ami más hölgyeknek hetek, sőt hónapok tépelődése, az néki pár perc lesz, megígérhetem. Most visszavonul vélem szobámba. Addig tessenek türtőz. Jer, Aranka! *(Bemennek a házba)*

FARKASFALVY *(Langyoshoz)* Engem választ, nem lehet kétséges. Jöjjön, tapintsa meg az üterem, főorvos úr, vajh szét ne szakítsa azt a szívem izgalma.

HEVES Engem választ, nem vitás... *(Tornyaihoz)* Hanem, Károly, te Károly! Hát mit vettem észre?

TORNYAI Ugyan mit?

HEVES Laudérozom az izlésedet... Mondhatom, ennek a Langyosnak igen csinos kis felesége van...

TORNYAI És? Hogy jön ez...

HEVES Látom, miképp suttoztál véle. S hogy mikor karodat néki fölajánlottad, mily mohó készséggel fogadta.

TORNYAI Állj meg... te egy férjes asszony becsületével játszol...

HEVES Hogy én? Vagy úgy, értelek. Számíthatsz reám. Nem láttam semmit, nem hallottam semmit.

INAS *(levéllel jön ki, odaadja Langyosnak)* A nagyságos asszony küldi, azzal, hogy tessék fennhangon elolvasni.

HEVES Halljuk!

FARKASFALVY Halljuk!

LANGYOS *(olvas)* „Bocsánat, hogy a női gyöngédség avagy gyöngéség írásban parancsolja megfelelnem tisztelt kérőim nagybecsű ajánlatát. Én, aki ma délben leteendem a gyászt, vagyok szerencsés ünnepélyesen kinyilvánítani, hogy az első alispán nejevé szándékozom lenni...

FARKASFALVY Mondom, hogy enyém!

LANGYOS ...azé tudniillik, aki a tisztújításon alispánná megválasztatik. Addig pedig kérem igen tisztelt kérőimet, hogy mindennemű zaklatással föltagyni szíveskedjenek. Özvegy Képszeghy Armandné Tasnádi Aranka.” No, ez cifra, mondhatom.

FARKASFALVY Akkor is az enyém. Az apparátust birtokolom, pártom a legnagyobb. Uraim, ajánlom magamat. *(Elmegy)*

HEVES *(Tornyaihoz)* Ládd, megmondtam, hogy az enyém.

TORNYAI Csak nem most már alispánságra törsz?
 HEVES Mért ne? Pártom és a haza üdve egyazon fogalmak, s nincs az a punnyadt múlt és jövő, mely szövetségünk megállíthatná. Azonkívül pénzem van, és a főispán rokonom. Aranka enyém.
 TORNYAI Hát én?
 HEVES Te, barátom? Nos igen. Első alispánságra ezek után ugye nem számíthatsz. A másodikat meg föl se ajánlom néked, büszkete természeted nem fogadná el.
 TORNYAI Azt semmi esetre se.
 HEVES Majd valamit kitalálunk. Vannak bizonyos érdemeid. Velem jössz? Isten önnel, főorvos úr.

Heves és Tornyai elmegy

LANGYOS Isten önökkel. *(Kizárja a rendelő ajtaját)*
 NELLY Hát való ez, tekintetes uram, egy ártatlan szobaleánnyal...
 LANGYOS Hallgass! Még jó, hogy nem kezdesz sikitérozni. Remélem, nem ittál az üvegből.
 NELLY Inkább a halotti könnyümet ittam volna meg, mint azt a bájtalt.
 LANGYOS Bájtalt? Ricinus volt az, úgyhogy jó, ha nem torkoskodtál bele.
 NELLY Ricinus, és akkor még az összes kis hímporom is oda van, ha meglátják, hogy a tekintetes úr rendelő szobájába vagyok bezárva...
 LANGYOS Nem látta meg senki, ne csipárogiál már!
 NELLY ...és mi az, hogy én tudatlan meg harapós vagyok...
 LANGYOS Hát nem az vagy, te? Na, légy már csöndesen. Ez a kis tapasz tán segít... *(Bankjegyet nyom a szájára)* Ha hallgatsz, kapol még. *(Elmegy)*
 NELLY Nézd csak a vén bakurátusát. Haha! Tíz pengő forint. Ehhez ugyan könnyen jutottam. A markomban van a főorvos úr. Sokba fog kerülni e fertályórás bezárka a nyálzó farkasának.

Harmadik kép

Szoba Langyos főorvos házában

NELLY ...Na, erre föl azt mondta, hogy mutassam nekije a kis nyelvetem... aztán meg beküldött a rendelőbe, és egyszer csak rám zárta az ajtót. Kuksolhattam ottan.
 ARANKA Szegény sógor... nagy zavarban lehetett... Beszéltél azóta vele?
 NELLY A süly inkább a szájam kiverje!
 ARANKA Erről egy szót se, senkinek. Érted, Nelly? Egy szót se.
 NELLY Még mit nem! Hát akarom én a szúzi ártatlanságotat hírbé keverni? Nem!
 KINGA *(belép)* Ti nyugodtan varrogattok? Ilyen időkbén?

Nelly kimegy

ARANKA Milyen időkbén?
 KINGA Ilyenekben. Midőn a választás élethalálharca dübörget minden honkebelt. Aranka, engem nyugtalanít a te merész játékod a kérőkkel.
 ARANKA Miért? Aki mer, az nyer.
 KINGA Nem értelek. Minden feltétel nélkül odaígérkezel a jövőendő első alispánnak. A legszentebb, hogy is mondjam, ideádat kiszolgáltadod a választás kénye-kedvének.
 ARANKA És meg is tartom a szavam.
 KINGA Akkor is, ha ez a huszárszír Farkasfalvy marad az alispán?
 ARANKA Az lehetetlen. Győznünk kell, és győzni fogunk.
 KINGA Látom, te föltétlenül alispánné akarsz lenni.
 ARANKA Mért ne akarnék? Én szívesen hozzámegek Tornyaihoz akkor is, ha nincs rangja semmi, de ha még rangja is van, fényes és tiszteletre méltó hivatala, hol a haza üdvéért buzgólkodik vélem az oldalán, hozzá egy vármegye megbecsülésétől övezve...

LANGYOS Á, itt vagytok!
 ARANKA Na, sógor, hogy van a Bokrosné leánya? Elmúltak a görcsei?
 LANGYOS Mire odaértem, kutyabaja se volt. Állt egy széken, s téptete a cselédlány haját.
 ARANKA Korábban kellett volna érkezned. Mi lesz, ha elterjed, hogy a betegeid nélkül is meggyógyulnak?
 LANGYOS Most gúnyolódol? Pedig nagy újságot hoztam... Hüüü, iszonyú hőség van.
 KINGA Hát ez aztán nagy újság nyáron...
 LANGYOS Te is gúnyolódol, édeském. De majd ha meghallod...
 ARANKA Ki vele, sógorka, megöl a kíváncsiság, aztán hozhatod az üvegcséidet...
 LANGYOS Mikor a Bokrosnéától visszatérőben a Bűnbeesés patika előtt... az ugye azért „bűnbeesés” minálunk, mert a paradicsomi almafa van rajta, méghozzá a kígyóval...
 KINGA Térj már a dologra, ne magyarázgass...
 LANGYOS Én csak a sógorasszonykának akartam volna elmondani...
 ARANKA Szóval a Bűnbeesés patika előtt...
 LANGYOS Igen... várjatok csak! Nem. Rosszul mondom. Még hogy Bűnbeesés!? Bocsánatot kérek. A Szürke Csacsi előtt. Naná. Szóval...
 ARANKA Szóval a Szürke Csacsi patika előtt...
 LANGYOS Nem, Arankám, ebben tévedsz. A Szürke Csacsi nem patika. A Bűnbeesés a patika. A Szürke Csacsi az...
 KINGA ...Vendégfogadó. Halljuk már, mi történt!
 LANGYOS Az, hogy találkoztam ezzel a Heves ügyvéddel.
 KINGA És?
 LANGYOS Hódolatteljes kézcsókját küldi...
 KINGA Nagyon köszönöm.
 ARANKA Na, ez nem újság. Köszönöm.
 LANGYOS Csak ne köszöngesd olyan nagyon, sógorasszonyka!
 ARANKA Hogyhogy?
 KINGA Hát fogóval kell minden szót kihúzni belőled?
 LANGYOS Mert összezavarsz, édeském. És én már azt se tudom, hol történt, mi történt. Hogy Bűnbeesés vagy Szürke Csacsi...
 ARANKA Ej, hát mindegy az, sógorka...
 LANGYOS Nem mindegy, mer az egyik a Nagy utcán van, a másik ellenben...
 KINGA A tárgyira, Rudolf, a tárgyra!
 LANGYOS Heves úr épp indult, hogy kikocsizzon a vidékre az ő kedves választóihoz...
 ARANKA Naná, ha egyszer szolgabíró akar lenni.
 LANGYOS Szolgabíró? Első alispán!!!
 ARANKA Első alispán???
 LANGYOS Az.
 KINGA Látod, Aranka!? *(Langyoshoz)* És ezt ő maga mondta?
 LANGYOS A tulajdon szájával. Szó szerint azt mondta, hogy... de elbeszélem az elejétől. Jó napot, főorvos úr, így köszöntött. Illetve várjatok csak... főorvos úr, jó napot. Igen. Erre én: Jó napot, ügyvéd úr. Erre ő, hogy igen örvend a találkozásnak, mert általam szeretné üzentetni a szép Aranka nagysádnak, hogy megértette a célzást. Azt mondotta a bakon állva, hogy a szép Aranka meglátta bennem a tehetséget, és a keze által akar engem reábuizítani vagy serkenteni... most bocsássatok meg, ezt nem tudom, hogy melyik... tán buzdítani, hogy ennek a vármegyének én legyek az első tisztviselője. Már úgy értem, a Heves. „És én pedig, főorvos uram, meg fogok e kacsói bizalomnak felelhetni, hisz ha Tornyai barátomat alispánná választathattam volna pártvonallal, mennyivel inkább meg bírom tenni magammal, kit Aranka szép kezének reménye a lehetetlennel szembeszállani is fölbátorít.” ...Aranyszája van, nemhiába fiskális. És hogy tessék a szép Arankával közleni, miszerint holnap újfent itt lesz, legalázatosabb udvarlása céljából. Na, ezzel a lovak közé csapott, én meg jöttem hazafelé.
 KINGA Jöttél! Ahelyett hogy vágattál volna.
 LANGYOS Betegem volt, édeském, nem jöhettem elébb.

KINGA Egy órája még nem érdekelt a beteged.
ARANKA Nem érdekelt, mert nagyon mocorgott odabent a rendelőjében egy bizonyos...
LANGYOS Haha, de vicces a sógorasszonyka, de vicces.. Hát persze, a Hektor...
ARANKA Már ha úgy hívták egyáltalán...
LANGYOS No, látom már, én itt két asszony nyelvvel el nem bírok. Jobb, ha betávozom a rendelőmbé. *(Elmegy)*
KINGA Na ugye, milyen veszélyes játékba bocsátkoztál?
ARANKA Hát erre nem számítottam...
KINGA Bár ami engem illet, inkább akarnék Heves felesége lenni, mint Tornyaié.
ARANKA Hogy is említheted őket egy lapon!?!?
KINGA Heves fiatalabb, elegánsabb, és sokkal gazdagabb.
ARANKA Ez nékem nem szempont. Van elég vagyonom.
KINGA De tüzesebb is. Nagy a befolyása a haladók pártjában, akárki lehet még belőle... Ki tudja, ha egy esztendő múlva Pestre utazol véle, az ifjúság fátylós zenével ünnepel az ablakotok alatt. S majd e büszke férfi átkarol, kimutat a hömpölygő tömegre, hogy nézd, kedvesem, e dicsőség mind engem illet...
ARANKA Ez büszke férfi? Ez egy ugrodász. Hidd el, csak torzképe a szabadelvűségnek. Adj a kezébe hatalmat, s a legundokabb zsarnokká fajul.
KINGA Ugyan!
ARANKA Te tán azt hiszed, őszintén szeret engem?
KINGA Bizonyos vagyok benne. Oly szépen beszélt. Lelkesen, szenvedélyesen.
ARANKA És ha szerelmi ajánlatot fogadna el más nőtől most, midőn a kezemet kérte meg?
KINGA Olyat ő sosem tenne.
ARANKA És ha mégis?
KINGA Akkor én becstelen... kurafinak tartanám.
ARANKA Helyes. Bizonyítani fogom neked, kicsoda is ez a te Hevesed. Ha azt teszed, amit mondok, hamarosan...
TORNyai *(belép)* Bocsnát, hogy ismét alkalmatlankodom, de tán a hírek, miket hozok, méltóságomul szolgálnak.
ARANKA A legfontosabbat már tudjuk. Heves faluzni ment, vagyis ön ellen korteskedni.
TORNyai Szóval már méltóztattak értesülni nagyságtok...
ARANKA És ön? Ön nem tesz semmit?
TORNyai Háromévi szolgabírószámom alatt megtettem, ami csekély erőmből telt. Rábízom magam a választóimra.
ARANKA Rábízta? Hát nem akar küzdeni az én... az alispánságért?
TORNyai Küzdeni? Tán inkább megvesztegetni, nagysád, ajándékkal bolondítani a népet, kit vezetni lenne kötelességem.
ARANKA Minden nagybecsülésem az öné, de ez egyszer talán, a mai nyilatkozatom után... elvárhatnám, hogy kivételképpen...
TORNyai Fájdalom, a becsület útjáról kivételképpen sem akarok letérni...
ARANKA Az ön tanácsára írtam azt a szerencsétlen nyilatkozatot.
KINGA Tanúsíthatom. Míg a kérők a kertben a szegény testvéreimet ostromolták, ön azt mondta nekem, Aranka válaszoljon kétértelműleg, hogy mindegyik magát higgye választottnak.
TORNyai Igen, válaszoljon kétértelműleg, hogy a választásig reám ne támadjanak praktikáikkal. De azt nem tanácsoltam, hogy nagysád egyenesen a kezét ígérje annak, ki alispánná leend, mert nem kettő, hanem három férfiúnak nyújtott reményt.
ARANKA No, erre nem is gondoltam.
KINGA Ezt elhírtelenkedtük.
TORNyai De azért ne aggódjanak oly igen nagyságtok.
ARANKA Ne aggódjunk, ezek után?
TORNyai Bízbanak a főispán bölcs belátásában. Ismerve Heves túlzó elveit, aligha fogja jelölni.
KINGA Aligha? Ha egyszer rokona?! Ez hiú reménykedés, szolgabíró uram. Heves jelöltetni fog. Ön pedig, mint tudjuk, se özszeesküdni, se vesztegetni nem hajlandó a kényes ízlésével.
ARANKA És akkor mi lesz?

TORNyai Akkor Heves lesz az alispán.
ARANKA Na de velem mi lesz?
TORNyai Nagysád reám nézvést újból elveszett, hacsak Heves önként vissza nem lép. Avagy ha ön adott szavát meg nem szegi. Vagy ha a barátomat párbajban főbe nem lövöm.
KINGA Az istenért, ne!
ARANKA Abban ön bizonyos, hogy Farkasfalvy hivatalát meg nem tarthatja?
TORNyai Bizonyos vagyok. A választók ötöle mindenáron szabadulni akarnak. De inkább szavaznak Heves mellett jó pénzért, mint mellettem ingyen...
ARANKA Én...
TORNyai Esedezem, ha nagysád érettem akár csak egyetlen fillérel közbelép, hát én...
ARANKA Mit nem gondol!
NELLY Az ebéd a kertben tálatatik...
KINGA Tornyai úr, szabad a karját? A vendégnek a háziasszonyt illik vezetni.
ARANKA Jól van, csak menjetek, én addig elszeretem a férjedet.
KINGA Csak ne késsetek, mert kihül a leves.
ARANKA *(beszól a rendelőbe)* Sógor! Rudolfka!
LANGYOS *(kilép)* Mit parancsolsz, Arankám?
ARANKA Az attól függ. Korteskedett már valaha az én sógorkám?
LANGYOS Soha, kérlek szépen. Egy választáson nekem annyi a tisztem, hogy láttelelet készítek. Bevert fejek, kivert szemek, törrött bordák. Meg persze az exitig menő agyonverés.
ARANKA Na, akkor... *(Teli bugyellárist vesz elő)* ...most korteskedni fogsz.
LANGYOS Én soha. A világért sem.
ARANKA Ha nagyon szépen kérlek, akkor sem?
LANGYOS Nem. Én semmiféle politikába nem keveredek. Én nem vagyok tagja semmilyen pártnak. Úgyhogy bocsánatodat kérem, de nem.
ARANKA Ha bemegyek véled a rendelőbe, akkor sem?
LANGYOS Mi? Micsoda? Márhogy te, velem?
ARANKA Na ne ijedj meg. Akkor bemegy valaki más... a kis nyelvcskájével... a Hektor, mondjuk...
LANGYOS Nem értelek, sógorasszonyka...
ARANKA Dehogynem. Úgyhogy még ez órában elkezdted a korteskedést.
LANGYOS De hát hogyan, és megbocsáss, miből? Ha Kinga ezt megtudja...
ARANKA De buta vagy sógorka! Természetesen az én kontómra. Persze ez nem derülhet ki. Ha kiderül, letagadom...
LANGYOS Ezt nem kérheted tőlem.
ARANKA Nem is kérem. Követelem. Vagy azt akarod, megtudja a feleséged, hogy tíz forintot adtál egy csinos kis vizslának, akit bezártál a rendelőbe?
LANGYOS Csak a tíz forintot ne, kérlek... tudod, hogy milyen... ööö... beosztó, ebbe az összegbe belebetegszik.
ARANKA Az összegbe? És Nellybe nem?
LANGYOS Pszt! Ne olyan hangosan... Hát abba is. Ugye nem tudott meg semmit?
ARANKA Még nem, és nem is fog tudni, ha azt teszed, amit mondok. Tessék, itt egy kortesjelvény. Tűzd szépen föl.

Negyedik kép

Szoba az alispán hivatalában

DAMÁZSDI Csak gyöjjön utánam, Mózes gazda. Mindjárt bejelentem a tekintetes alispán úrnak. Addig itt várjon kend.
SCHNAPS *(Damázsdai után belép)* Ha még egyszer kendnek szólít, Damázsdai uram, hát bizony isten, én is kendezni fogom az urat.
DAMÁZSDI Há' nézzenek oda! Mi a manó! Hát elment a kend zsidó esze? Hát majd még nagyságoljam is kendet?

SCHNAPS Miért ne, ha szabad kérdezni. Nem én leszek az első zsidó, akit Damázdsi uramnál külön emberek megnagyságnak. De ne vitázzunk ezen. Jelentsen be hamar az alispán úrnak. Nem fogom az időmet kendre vesztegetni.

DAMÁZSDI Ezt nékem mondod, te? Há' porrá zúzlak, te pajeszmagyar! Hát én tizenöt évig voltam Frigyes huszár. Én nemesember vagyok, éppúgy mint maga a tekintetes alispán úr.

SCHNAPS Az már nem úgy van, barátom, mint régen. A legutolsó országgyűlés óta a zsidó is ember. Kimondatott. Mint bárki más, olyan. Isten áldja meg a derék férfiakat, kik a törvényt csinálták.

DAMÁZSDI Bár inkább kergettek vón ki tiktiket.

SCHNAPS Azt ugyan soha nem teszik, mert sokszor megszorulnának, ha a zsidó pár forintocskát meg nem iparkodna takarítani.

DAMÁZSDI Csalásból.

SCHNAPS Kinek van több esze, annak-e, aki csal, vagy aki nem hagyja magát csálni?

DAMÁZSDI Szád befogjad, mer a nyelved kiszakajtom.

SCHNAPS Azt rosszul tenné kend, ha reám ítélet nélkül kezdet emelne. Az emancipáció óta nem úgy megy az.

DAMÁZSDI Megen kendezel, te!? Ne félj, adnék én néked olyan emancipácát, hogy a deres is beleszakadna. Egy szavamba kerül, hogy bémondjalak a tekintetes úrnak.

SCHNAPS Na, akkor mondja be kend, hogy itt vagyok.

DAMÁZSDI Há' nem mondom, hogy ne kendezzé', бүdös!?

FARKASFALVY *(belép)* Micsoda láрма ez itt?

DAMÁZSDI Parancsára, jelentem alássan, béhoztam a zsidót.

FARKASFALVY Jól van, elmehet kend.

DAMÁZSDI Ez engem, tekintetes uram, a nemzeti becsületemben sértett meg.

FARKASFALVY Na aztán hogyan sértette meg kendet?

DAMÁZSDI Lekendezett, instállom.

SCHNAPS Mert ő is engem. S ugye, ha a tekintetes úrnak megengedni méltóztatik, ezt az emancipáció szellemében manapság, szóval... tetszik érteni?

FARKASFALVY Igaza van, Mózes. Mindnyájan egy haza gyermekei, vagyis testvérek vagyunk. Felebaráti kötelességünk, hogy ne viszálykodjunk, hanem szeretettel öleljük át egymást.

DAMÁZSDI De tekintetes uram, egy zsidót, mégiscsak...

FARKASFALVY *(halkan)* Hallgasson kend. Most ez nem aktuális. Majd ha túl vagyunk a tisztújításon... ne féljen, kihúzzuk a derest a napra. Érti kegyelmed? Na, menjen, ha nem akarja, hogy megharagudjam!

Damázdsi elmegy

SCHNAPS Hálás köszönetem, tekintetes uram.

FARKASFALVY Csak a kötelességemet teljesítém. Nem illet érte hála.

SCHNAPS Hívatni méltóztatott a tekintetes alispán úrnak.

FARKASFALVY Egy kis beszédem van magával, Mózes. Ki lakik most a fogadójában?

SCHNAPS Egy pesti ügyvéd, tekintetes uram. Bizonyos Heves. Kibérelte volt az egész Szürke Csacsit, három napra. Igen drága, finom úr. A jurátusa szintén.

FARKASFALVY Heves úr a fogadót ki számára bérelte ki?

SCHNAPS Félórája tíz szekéren negyven nemesúr érkezett.

FARKASFALVY Mennyi bor van nekik rendelve?

SCHNAPS Ami beléjük fér, tisztelettel. Sőt, még annál is több. A legjobb borból. Húsz krajcár literje.

FARKASFALVY De egy kicsit csak megkereszteli ön...

SCHNAPS Inkább magamat, kérem, mint a boromat. Az én jó hírem többet ér.

FARKASFALVY Mennyit?

SCHNAPS Semennyit, tekintetes uram.

FARKASFALVY Na jó, ötszáz pengő forintot adok, ha a legrosszabb borával itatja őket. Meg ha a legrosszabb ételt adja nekik. Kicsit megkozmásítja, érti...

SCHNAPS Kérem, az lehetetlen.

FARKASFALVY Olyan nincs, hogy lehetetlen. Legföljebb kevés az ötszáz.

SCHNAPS Lehetetlen, kérem, az az úr becsülettel, továbbá készpénzzel fizet.

FARKASFALVY Az az úr egy veszedelmes felforgató.

SCHNAPS Ó, nem hiszem én azt. Tegnap egyenesen azt mondta nekem, hogy ha az ő legnagyobb pártja diadalmaskodik, akkor a legszegényebb zsidó is egyenrangú lesz az egész nemességgel.

FARKASFALVY Hát mondom én, hogy felforgató! Na szóval nem fogadja el az ajánlatomat?

SCHNAPS Nem áll módomban, tekintetes uram.

FARKASFALVY Aztán meg majd kikürtöli, hogy én mit mondtam... ööö... önnek.

SCHNAPS Hát mit? Hát mondtott valamit a tekintetes úr? Mert én, kérem, nem hallottam semmit, egy árva ajánlatot se. Én úgyszólván itt se voltam. Legalázatosabb szolgálja a tekintetes alispán úrnak. *(Kimegy)*

Damázdsi bejön

FARKASFALVY Jobban meggondolva a dolgot, ez a zsidó mégis egy gazember.

DAMÁZSDI Utána rúgtatok, tekintetes uram. A taknyán hozom vissza, ha teccik akarni...

FARKASFALVY Nem, nem. Hanem majd emlékeztessen rá a választás után.

DAMÁZSDI Nem fogom elfeledni, tekintetes uram.

FARKASFALVY Kivitte már a korcsmánkba az ötven akó bort?

DAMÁZSDI Azt már isszák is a tisztelt választók, tekintetes uram.

FARKASFALVY Hát a hús?

DAMÁZSDI Abbiza beletelt kis időbe, míg a mészáros píz nélkül kiadta.

FARKASFALVY Hát hogyhogy! Hát hisz énnékem lesz!

DAMÁZSDI Pont ez az, tekintetes uram. Meg se merészelem mondani, mit szólott.

FARKASFALVY Na mit? Ki vele! Parancsolom!

DAMÁZSDI Hát hogy úgy beszélnek a városban, hogy más lesz majd az alispán, és azután...

FARKASFALVY Azután?

DAMÁZSDI Azután a tekintetes úr elfelejti kifizetni a hús árát.

FARKASFALVY El-e? Na majd figyelmeztessen erre a mészárosra a választás után.

DAMÁZSDI Majd eccerre csíptyük meg a zsidóval.

FARKASFALVY Itt van pénz... jobban mondván... itt lesz. Járja el kend a korcsmákat. Ahány új embert szerez, annyi ezüsttízest fog kapni tőlem.

DAMÁZSDI Köszönöm alássan. *(Elmegy)*

Bejön Hajlősi

FARKASFALVY Á, a jegyző úr! Nos, jó híreket hoz?

HAJLŐSI Mea culpa, tekintetes uram, de nem vagyok szerencsés oly hírekkel udvarolhatni, mik által az alispán úr magas kegyét megnyerni reményleném.

FARKASFALVY Aha. Baj van a tisztújítás körül.

HAJLŐSI Nem erről vagy szó, alássan, csupántly a szép menyasszonya, Aranka nagysád...

FARKASFALVY Csak nem lebetegedett tán!?

HAJLŐSI Adná isten, hogy így volna – már esedezést kívánok, de ezt a rútot ohajtást semmi más, mint a tekintetes uram boldogsága iránti vágyam csalta ki belőlem.

FARKASFALVY Na jól van már, miről van szó?

HAJLŐSI Aranka önagsága, ha bátorkodhatom magamat kifejezni, kevésbé lesz a kegyes pártfogóm menyasszonya.

FARKASFALVY Nem értem.

HAJLŐSI Alázatosan mea culpát kívánok, de argumentálva vagyok, hogy...

FARKASFALVY Ki vele!
 HAJLÓSI ...hogyan Aranka önagysága a Heves urat szereti.
 FARKASFALVY Lehetetlen. Bizonyosan csalatkozik ön.
 HAJLÓSI Bárcsak, tekintetes uram, bárcsak, de a szemem és a fülem nem csalatkozhatik.
 FARKASFALVY Beszéljen!
 HAJLÓSI Bizonyal tetszik tudni, hogy Langyos főorvos kertjében mindjárt a tűzfal mellett egy szép nagy gesztenyefa díszeleg.
 FARKASFALVY Na és? Mi köze van ennek...
 HAJLÓSI Mindjárt, kérem türelemmel, mindjárt. Én tegnap este felé erre a fára fölmásztam.
 FARKASFALVY Fölmászott?
 HAJLÓSI Föl, alázattal. Nem volt nehéz. A tekintetes úr is meg tudná tenni huszár léteré.
 FARKASFALVY Én nem mászok mindenféle gesztenyefákra, hallja.
 HAJLÓSI Ne is, szolgálatjára, majd mászok én, kérem, ha kell. Ahogy eddig. Mert, ugye, enélkül, ha nincs, aki mászik, hát bajos volna egy ekkora megyét kormányozni. Egy országot...
 FARKASFALVY Na jól van, most már szorítkozzék!
 HAJLÓSI E tekintélyes lombkorona takarásában kileshetém, hogy Aranka önagysága a verandán minő levelet írt. A főorvosné ott ült mellette. Olvasd, mondotta Aranka nagysád, és átadta az irományt a Kinga nagysádnak...

Damázsdi bejön

FARKASFALVY Mit háborgat kend ilyenkor?
 DAMÁZSDI Engedelmet, de a tari és a szunyogi nemesek küldöttei akarnak szólani a tekintetes úrral.
 FARKASFALVY Most? Jöjjenek vissza később! Az ördögbe is... Azaz jöjjenek be. *(Hajlósához)* Majd aztán folytatja a jegyző úr a históriáját. Sok hívem van e falvakban. Nem tehetem, hogy ne fogadjam őket. A közférfiú az közférfiú. *(Ajtót nyit)* Kérem, uraim, méltóztassanak! Damáztsdi, Damáztsdi! Hát nem mondtam kendnek, hogy az én érdemdús híveimet mindenkor jelentés nélkül bocsássa bé?

Damázsdi el, Virágos és Aranyos belépnek

FARKASFALVY Igen örvendek az urakat házamnál tisztelhetni.
 Miben lehetek szolgálatjukra nemes barátainak?
 VIRÁGOS Értekezniök kicsinyég tekintetes urammal.
 ARANYOS Az alispánság tekintetibe...
 FARKASFALVY Állok rendelkezésükre. Parancsoljanak leülni az atyámfiak.
 ARANYOS Köszöngyök. Nem fáradtunk el.
 VIRÁGOS Lévén székeren gyüttünk.
 FARKASFALVY Ahogy tetszik, kérem. Ahogy tetszik. Hajlói jegyző urat ismerik, ugye. Nos, Tar és Szunyog mindig mellettem volt, remélhetem tehát, hogy most se lesz másképpen.
 ARANYOS Megkövetem a tekintetes urat, egy kis bökkenője mégis van Tarban a dolognak.
 FARKASFALVY Bökkenője?
 VIRÁGOS Amiképpen Szunyogon is.
 FARKASFALVY Ott is bökkenő...
 VIRÁGOS Az.
 FARKASFALVY Na, látom már, bujtogatók jártak az uraknál.
 HAJLÓSI Az a pesti úr...
 ARANYOS Hát jární járt...
 VIRÁGOS Mi tagadás...
 FARKASFALVY No és mire jutottak az urak?
 ARANYOS Heves úr annyi szépet és jót ígért...
 VIRÁGOS Hogy semmi se úgy lesz eztán...
 ARANYOS Hanem minden másképp.
 VIRÁGOS Ha gróf, ha bocskoros nemes az ember, egy jussa lesz. Négylovas hintónál nem jár alább senki.
 ARANYOS Aki magyar, fizetést kap.
 FARKASFALVY Naná. Ha szunyogi...

VIRÁGOS Vagy tari.
 ARANYOS Mer ezt az ő legnagyobb pártja körösztül is viszi.
 VIRÁGOS Éljen az egyenlőség. Ez a lózung.
 ARANYOS Mink ezér azt gondoltuk...
 HAJLÓSI Hogy Heves mellett fognak szavazni.
 VIRÁGOS Szórul szóra.
 ARANYOS Ki járna, ugye, ökrös szekéren...
 VIRÁGOS ...Ha járhat hintón is.
 FARKASFALVY És akkor nekem buknom kelletik?
 ARANYOS Mink azt nem mondtuk.
 VIRÁGOS Csak a natúr egyenlőséget mondtuk.
 ARANYOS Vagyis kiáltjuk. Éljen az egyenlőség.
 FARKASFALVY Meg vagyok lepve az atyámfiaitól. Pedig én nem szoktam fukarkodni, és ha valami áldozattal ismét az én egyenlőségem oldalára kormányozhatnám méltóságokat...
 HAJLÓSI Már méltóztassanak, de az urakat rútol a jégre vitték, ahogy mondani szokás.
 ARANYOS Minket-e? Nemesembereket?
 VIRÁGOS Azt én nem hinném, már engedelmet...
 HAJLÓSI De bizony, mer ha egyenlőség van, akkor az utolsó paraszt is egyenlő. Ha, ugye, mindenki ember. És az ilyen Heves-félék épp erre spekulíroznak. A parasztot akarják fölemelni. Visszontag nem parasztból van a legtöbb?
 VIRÁGOS De, a zsirgyuk folyjon a csizmájukba.
 FARKASFALVY Nahát akkor. A Rét utcai fogadó már várja az urakat, ha mégis úgy gondolnák... minden elő van készítve.
 ARANYOS Hát, ugye, mink csak érdeklődtünk, ami azt illeti, még nem határoztuk el magunkat...
 VIRÁGOS Épp a Rét utcába is vezethessük a nemesstársainkat...
 ARANYOS Úgy van. Ezt tessék meghallgatni a tekintetes úrnak *(Énekel)*
 Éljen-éljen az alispán,
 Akit megyénk újra kíván,
 Itten nem lesz többet vándor,
 Éljen Farkasfalvy Sándor.
 Dobjuk ki hát azt a Hevest,
 Mer elsózza még a levest.
 Mit méltóztatik szólni? Úgye jól rámegey?
 FARKASFALVY Pompásan.
 VIRÁGOS Ezt fogjuk danolni, ha gyövünk a tekintetes alispán úr ablaka alá. Útközben megtanuljuk az egész versit neki.
 ARANYOS Isten tartsa meg a tekintetes urat!
 FARKASFALVY Ajánlom magam a szíves barátságukba, uraim.
 HAJLÓSI Uraim, nevem Hajlói.

Aranyos és Virágos elmegey

FARKASFALVY Köszönöm, jegyző úr. Az ön leleménye nagy veszedelemtől szabadított meg. Még hogy egyenlőség! Hanem szinte elfeledtük, mit írt a menyasszonyom Hevesnek.
 HAJLÓSI Félek, tekintetes uram, hogy ha erre az izgalomra még egy másikat tetejezni méltóztatik...
 FARKASFALVY Szót se többet! Hallani akarom!
 HAJLÓSI Nos, a levél körülbelül így hangzott: „Szeretem önt, s forró vágyam, vonjam bár megvetését magamra, elnyomja az ész szavát. Éjféltkor várom önt a verandán, szép holdvilág lesz, a cselelétség, miképp testvérem és sógorom, aludni fognak. Vessen meg, de jöjjön, jöjjön, jöjjön! Az ön Arankája.”
 FARKASFALVY Hú, a szukacemendéje! Ez már nem tréfadolog!
 HAJLÓSI Hallatlan elvetemültség egy ilyen tiszta férfiuval szemben, mint a tekintetes úr.
 FARKASFALVY Hát ez lapul a magos műveltség rokolójára alatt! Az alacsonyág!
 HAJLÓSI Így kijátszani az alispán urat!
 FARKASFALVY De bizony a kéréskor nem erről volt szó!
 HAJLÓSI Nem ám, kérem! A női hölgy méltatlan rá, hogy feleségül kegyeskedjék venni. Itt a szakítás az egyetlen méltó válasz.
 FARKASFALVY Szakítás!? Meg van kelmed bolondulva? Jósága-

ink határosak. Akkora erdeje van, hogy ezer sertést lehet benne makkoltatni. Ezret! Legelőjén a fű kövér. Olyan a gyapja, hogy párja nincs Magyarországon. Csak nem mondok le a kezéről?!
HAJLÓSI Igenis, kérem. Én csak az effektív hűtlenség végett gondoltam volt...

FARKASFALVY Vannak arra eszközök... hogy az ember vigyázzon a madárkájára... Ne féljen, egy makula se fog a hírnevemen esni. Önnek mindenesetre köszönöm a buzgó munkásságot... Csak így tovább. Gesztenyefa ne maradjon megmászatlan, Hajlós! Meglesz a jutalma.

Kívülről ének és zene hallatszik

Hát ez mi?

HAJLÓSI A tari és a szúnyogi választók. Közelednek.
FARKASFALVY Na látja, ez a józan, egyszerű nép nem ül fel a népbolondító, szívidengede alakoknak. Beszédet kell nekik mondanom az erkélyről.

HAJLÓSI Remek idea, kérem, remek, nyitom is az erkélyajtót.
FARKASFALVY Most aztán meghalljuk, hogy „Dobjuk hát ki azt a Hevest”.

HAJLÓSI „Mer elsőzza még a levest.” (*Kimegy az erkélyre*)

DAMÁZSDI (*berohan*) Tekintetes alispán úr!

Kívülről lárma majd éneklés:

*Kisütött a nap sugára,
Heves urunk ablakára.
Inkább legyen Angyal Bandi
Alispán, mint Farkasfalvy.*

FARKASFALVY Az ördögbe, hát mi ez?

Kintről:

*A farkas egy olyan állat,
Hogy a neve is utálat,
Nem fungiroz többet nálunk,
Heves lesz az alispánunk.*

Micsoda mob! Söpredék! Hát emberek ezek? Nem! Csordák! Sutyontók! Parasztok!

Kintről bedobnak kövel egy ablakot

Kövel jönnek rám! De én nem adom meg könnyen magamat. Ide figyeljen! Akit nem tud lekenyerezni, azt mind megnyeri a Tornyai részére.

HAJLÓSI Hogy odaszavazzanak a Tornyaira?

FARKASFALVY Úgy van. Hogy ezzel a Heves pártját megosszuk. Ért engem? Na, akkor eszerint cselekedjék.

HAJLÓSI Bámulatos. Egy rendkívüli agy, tekintetes uram. Egy fényes elme. Bizony. Oszd meg és Farkasfalvy. Rohanok, alázatos tisztelettel a zseni oltára előtt. (*Elmegy*)

Kint lárma, gajdolás

Vége az első résznek

MÁSODIK RÉSZ

Első kép

Szoba Schnaps Mózes fogadójában. Estefelé

HEVES Na, Mózes barátom, itt ez a paksaméta levél, küldesse széjjel szaporán.

SCHNAPS Igenis. Mást méltóztatik parancsolni?

HEVES Nem. Illetve meg akarom magának köszönni, hogy elutasította Farkasfalvy ajánlatát.

SCHNAPS Ó, kérem, hálából tevék. Mert azt a tekintetes úr legnagyobb pártjának köszönhetjük, hogy a zsidó is szabad immár. Ha meg tetszene szorulni, csak méltóztatásuk parancsolni.

HEVES Köszönöm. Mit csinálnak az én kedves választóim?

SCHNAPS Isznak, tekintetes uram. A legjobb boromat adám föl nekik.

Tornyai belép

HEVES Na jól van, Schnaps uram, siessen!

SCHNAPS Rohanok, szolgálatjára.

TORNYAI Jó estét, Kálmán.

HEVES Isten hozott, Károly. Már azt hittem, haragszol. Tegnap óta nem láttalak.

TORNYAI Nem volt időm, egy szolgabírónak sok a dolga ilyenkor. A főispánnál időztem hosszan.

HEVES Én hasonlóképpen. Kijelölt az alispánságra.

TORNYAI Engem is.

HEVES És Farkasfalvyt harmadikként... Hanem beszéljünk másról. Hogy van a szép Kinga? Előttem nem kell titkolóznod, na!

TORNYAI De kérek...

HEVES Váltig dicsérem a remek izlésedet. Királyi bőr, méltó testvére az én Arankámnak, jól is teszed, ha ezt a fababa főorvost jégre viszed.

TORNYAI Kérlek, fékezd magad. Nem tűröm, ha a jelenlétemben hölgyeket gyanúsítanak.

HEVES Jól van, szót se szólék, te szigorú erkölcsbíró. Ha titok, hát legyen titok.

DARABOS (*belép*) Tekintetes uram! (*Tornyainak*) Engedelmet, Darabos Árpád vagyok, a Heves úr jurátusa.

TORNYAI Örvendek a szerencsének.

DARABOS A Fekete Medvében új tanyát nyitottak.

HEVES Na, aztán kinek?

DARABOS Hát... a tekintetes szolgabíró úr neve van hangoztatva...

TORNYAI Az enyém?

HEVES Ej, mi a kő! Nézzenek csak oda! Vivát! Mi ki nem derül itten! A szigorú erkölcsbíró is korteskedik. Tanyát nyit. Bort mér a választóknak korrumpálíce. Bravó! Igazán örülök, hogy megjött a józan eszed.

TORNYAI Kálmán, becsületemre mondom, én erről nem tudok, és én senkit arra fel nem hatalmaztam, hogy...

DARABOS A tanyát Langyos főorvos nyitá meg, és az első korteseket is ő vezette oda.

HEVES Ezt nevezem! Langyos főorvos! ...Darabos, maga nézze át odalent a pesti újságot, aztán referáljon.

DARABOS Igenis (*Elmegy*)

HEVES Hát ez fenomenális. Hogy a felesége erre is rábírta... A szegény langyelméjű doktort. Hát én elvetem magam, amice! Tanyát nyitatt a férjjel... Én mondom, fenomenális.

TORNYAI Megállj! Most már tényleg fékezd a nyelved, mert olyat teszek...

HEVES Tegyel csak, legalább jó sajtóm lesz... Megírják a firkálisták, hogy riválisa pofon teremté a legnagyobb párt esélyes jelöltjét... már látom is lelki szemeimmel: „Szolgabírópof a szabadság orcáján.” Csak tessék.

TORNYAI Ha nem lennél a barátom, vedd tudomásul, cynikus fráternek kéne nevezzelek. Megígérhetem, hogy e rágalomnak ezen percben utána járatok...

HEVES Annak már járathatsz, barátom. Ha egy szóbeszéd lábra kap, nincs mit teendő. Ami azt illeti, ha nem lennél a barátom, most néhány hírlapíróval összecsiszítanék, és mesélnék nekik ezt-azt.

TORNYAI Gondolj inkább a magad ügyével. Vedd tudomásul, Aranka téged nem szeret.

HEVES Bizonyos vagy-e ebben?

TORNYAI Rendületlenül. Midőn ma szólék vele, láttam, mint ret-

teg a győzelmedtől. Ha őt boldogtalanná tenni nem kívánod, lépj vissza.

HEVES Visszalépni? Mondhatom, jól adod a naivat. Mintha fogalmad se lenne a politikáról... szeret vagy nem, kit érdekel...

SCHNAPS (*levéllel a kezében bejön*) Levél a tekintetes úrnak. Az a szobalány hozta a főorvos úrértől, aki a vendég nagyságával érkezett Pestről. (*Kimegy*)

TORNYAI Nelly. Meg fogod látni, hogy igazam volt. Visszaveszi az ígéretét.

Heves olvassa a levelet

No, ugye!? Mást szeret.

HEVES Még hogy mást? Még hogy visszavonja? Olvasd csak. Úgy vélem, megmutathatom, elvégre a menyasszonyom, s nincs abban semmi, ha nem bírván forró szerelmével éjféli találkára invitál...

TORNYAI Találkára?

HEVES Olvasd csak. Ismered az írását, nem?

TORNYAI Ismerem. (*Olvassa*)

HEVES Nos? Nem szeret?

TORNYAI Feledd el, amit az előbb mondtam. Örülj a szerencsédnek. Jó éjszakát.

HEVES Akkor holnap a gyűlésteremben...

TORNYAI Alig hiszem, hogy még egyszer látjuk egymást. (*Elmegy*)

Bejön Darabos

HEVES Nos, öcsémuram, mi újság?

DARABOS Valami Aranyos meg Virágos nevű bohóc azzal ingerli a bocskoros nemességet, hogy eztán egy sorba kell üljön a paraszttal.

HEVES Ügyes. Ez Farkasfalvy keze játéka.

DARABOS Így igaz. De meg kell mondjam, tekintetes uram, sok az ingadozó, s azok most kezdenek odafele ingani.

HEVES No és rólam mit beszélnek?

DARABOS Hogy a tekintetes Heves úr és pártja... túl heves, kérem. Hogy mindent egyszerre ohajt.

HEVES Egyszerre? Írja össze, aki ezt mondja. Látni akarom mindet. Gondom lesz rájuk. Most pedig ide figyeljen, uramöcsém. Bejárja Farkasfalvy tanyáit, s ahol a Heves névre nem hajlanak, ottan a legnagyobb erővel proponézza az én Tornyai barátomat.

DARABOS Tornyait? Nem értem.

HEVES Nem érti? Hát hogy lesz kelmedből államférfi? Farkasfalvy táborát meg kell osztani. Mit árt az, ha Tornyai kap pár száz vokot? Farkasfalvy gyengül, én meg erősödöm. No, indulás. Még ezt az éjszakát virrasszuk át a haladás punnyadt ellenszélben csapdosó fáklyalángja mellett, aztán bő jutalmunkképpen majd alhatunk a hon pihegő kebelén. Ezt lejegyezheti a későbbiekre.

DARABOS Igenis. Tökéletesen értem a tekintetes urat. Akár ezer éjszakát is átvirrasztunk. Aki magyar, velünk virraszt. Úgyis aludt a magyar ezer évig.

HEVES Na jól van. És küldje be a zsidót.

Darabos el, Heves előveszi a levelet, olvassa

... „Forró vágyam elnyomja az ész szavát”... ez igen. Hű, a cemen-dáriját neki!

SCHNAPS (*belép*) Hívatni tetszett a tekintetes úrnak.

HEVES Nagyon eláztak már az emberek?

SCHNAPS Miképp a lúgos csiperke, tekintetes uram.

HEVES Az baj. Mert esetleg összezavarják a jelölt nevét... Ha egészen lerészegednek, még majd a Mózes uramat kiáltják ki alispánnak.

SCHNAPS Midőn eljő az emancipáció, amit az ön pártja szentesítés zászalján hordoz, még az is megtörténhetik.

HEVES Mi a kő! Tekintetes felső- és alsópajeszi Schnaps Mózes alispán?! Haha. Hát ez jó! Hát ez nagyon jó. Csuda egy pofa maga, Schnaps uram...

Második kép

Nagy kocsaszoba, részeg választók kulacsal

ZABFALUSSY Éljen a haza!

ÖLSEY Éljen a haza!

SÁMODI Mellik?

ZABFALUSSY A mienké!

ÖLSEY Ki a mienk?

ARANYOS Farkasfalvy!

TÖBBEN Éljen Farkasfalvy!

VIRÁGOS Nem és nem hagyjuk magunkat eltán... eltántoritani...

ZABFALUSSY Úgy van. Akit el lehet tántoritani... az nem érdemli meg, hogy... el... el... eltán... torocsente.

ARANYOS Ha Tar és Szúnyog mellettünk, há' ki az úristen lódingja lehet ellenünk?

ZABFALUSSY Azt majd jól elrendezzük, aki ellenünk.

KARMADY Hogy kilenc vármegyéből szedi össze az agyabugyáját. Forradalom lesz. Én, uraim, egy olyat mondok, hogy rögveste forradalom lesz.

ZABFALUSSY Úgy van. Erre föl danoljunk. (*Énekel*)

Mióta posztóban járok,
szeretnek engem a jányok,
elhányják a rokolyájok,
ha hamiskán nézek rájok...

VIRÁGOS Ácsi! Nem tűröm az ilyen köténynótát, míg itten az alkotmányos jogaink gyakorlását... eszközöljük.

ÖLSEY Azt mondja meg inkább, Virágos uram, mit kapunk mink ezen a fitty oszonnán meg italneműn kívül.

VIRÁGOS Hát mán a pipája száránál is kurtább a kigyelmed esze? Hát elfeledte az ezüsthúszast?

ZABFALUSSY Nem éppen, csak azon nem bír általmenni az elménk, hogy két ezüsthúszas jár-e egy embernek napjára, vagy egy ezüsthúszas két embernek...

ARANYOS Majd megtudják, ha megkapták. Munka után. Előbb az alkotmányos munka, utána az ezüsthúszas.

ÖLSEY Na de az mégse járja, hozomra választani!

ZABFALUSSY Úgy van! Magyar nemes hozomra nem választ.

TÖBBEN Igaza van, jól beszél.

LANGYOS (*bejön, maga elé*) Átkozott korteskedés! Előbb meggyógyítom a negyednapos lázat, mint ezeket ráveszem valamire is... Adjon isten sok jó estét, uraim!

KARMADY (*elébe lép*) Ki a vivát, te filkó?

LANGYOS Tornyai.

TÖBBEN Nem kell Tornyai! Dobjuk ki! Dobjuk ki!

LANGYOS Illetve... bocsánat, csak a nyelvem botlott meg.

KARMADY Halljuk, ki a vivát?

LANGYOS Heves. Vivát Heves!

ZABFALUSSY Vivát Heves!

VIRÁGOS Hallgasson kegyelmed. Még hogy Heves! Aki a paraszttal egy sorba ültetné a nemesembert?

ZABFALUSSY Nem, nem, soha egy sorba!

ARANYOS És aki azt akarja, hogy még a zsidót se lehessen szabadon eltángálni?

ZABFALUSSY Abcug, aki nem tángál!

KARMADY Dobjuk ki az ispiónját!

LANGYOS Uraim, hallgassanak meg, be fogom bizonyítani...

SÁMODI Nemesembernek nem köll bizonyítani...

LANGYOS Én a tekintetes vármegye tisztí főorvosa vagyok. Gondolják csak meg...

ZABFALUSSY Minket itt a választásér fűzetnek, nem a gondolkodásér... Éljen!

LANGYOS *(feltalálva magát)* Éljen! Úgy van. Éljen... akit nemesuraimék akarnak. De ki legyen az?
ARANYOS Még hogy ki! Hát ki? Mink a szócséplésre nem érünk rá, minékünk hajnali ötökör el köll foglalnunk a vármegyeházát.
SÁMODI Úgy ám! Hogy a fehér tollasok mán be ne férhessenek.
LANGYOS Vagyis az urak Farkasfalvy emberei.
SÁMODI *(énekel)*
Egy életünk, egy halálunk,
Farkasfalvy alispánunk.
Mer a farkas hasznos állat,
Má' a neve is csodálat.

LANGYOS Na, itt énram nincsen szükség...

Menni készül, belép Darabos, Langyos megáll, figyel

DARABOS Alázatos szolgája, főorvos úr. Amint látom, alaposan felvirradt már a nemesurak kedve. Mint az énekes malac. Hazaudvi boldog jó estét kívánok mindenkinek.
ARANYOS Hé kám! Tán csak nem igényesen az adóért fáradt be a jurátus úr?
VIRÁGOS Jól mondja! Hajintsuk ki!
DARABOS De uraim! Hogy képzelik? Nemesember mér fizetne adót? Azt a kutyateringette abszurdumát! Én csak megszomjaztam. Gondoltam, betérek a barátomuramékhoz egy ital borra...
ARANYOS Na, igyék az úr, aztán mehet isten hírvél.
DARABOS *(iszik egy kortyot a felkínált üvegből)* Hát ez mán csak sok... Hogy meg akarnak engemet ölni ezzel a pocsadékkal...
ZABFALUSSY Má' hogy akarnánk megölni az urat?
ARANYOS Ippeg megölnénénk, mer' nemesemberek vagyunk, de nem tesszük...
DARABOS Hát ez a híres magyaros vendégszeretet? Mást adni a vendégnek, mint amit maguk isznak?!
ARANYOS Miket beszél az úr? Mink is ezt isszuk. Nézze csak meg. *(Mehúzza az üveget)*
DARABOS Ne tegye, barátomuram, mer olyan beteg lesz tőle, hogy még a főorvos úr se tudja kikúrálni. Aztán mennyibe mérik ezt a kigyórikatót?
VIRÁGOS Nyolc krajcárjával.
DARABOS Nyolckrajcáros bor a tisztelt választók okos gyülekeztinek? Hát így le van fikatérozva a magyar bárzsing? Oh tempora, oh mores!
KARMADY A számbúl vette ki. Móresre köll húzatni, aki ilyen bort mér.
SÁMODI Jól mondja az úr. Kigyórikató.
DARABOS Ettől csak megpunnyadnak a nemesuraimék! Hanem volna egy ajánlatom.
TÖBBEN Halljuk, halljuk!
DARABOS Egy pint valóságos húszkrajcáros tán meggyógyítaná kegyelmetek nemes belsejét. Jöjjenek velem, szívesen látom mindnyájukat egy pintre, két pintre vagy akárhányra a tanyánkon. Van ott annyi budai óbor, hogy a Dunát is pirosra főstené...
ARANYOS Na várjunk csak, de hát ottan...
VIRÁGOS Az ellenpárt viperányi fészkin?!
DARABOS Ugyan, bármikor visszajöhetnek, ha kedvök tartja. Dejszen nem minden a politika, kérem! Mi a patvar, hát nem szabad már a nemesember? Nem tehet, amit csak akar?
VIRÁGOS De igen. Mink azt telessük, amit csak akarunk.
ARANYOS Úgy illik, hogy ne vessük meg az ilyen szíves meghívást. Ruccanjunk át, uraim!

A tömeg énekelve elindul:

*Száz szónak is egy a vége,
Jó bornak örül a gége
Túl a Dunán, túl a Tiszán
Nyóckrajcárost meg nem iszán.*

LANGYOS Ez aztán ügyes.
ZABFALUSSY Hé! Én is megyek! Éljen Farkasfalvy! Éljen Heves!
LANGYOS Nemesúr léteére kétszínűsködik itten...
ZABFALUSSY Mér? Én böcsületes választó vagyok. Annyi színű vagyok, ahány a fizetség. Kettőn fizettek meg, kettőnek szógálok.
LANGYOS Igen ám, de becsületes magyar ember nem annak adja a voksát, aki fizet érte.
ZABFALUSSY De szépen mondja az úr! Igaz is. Nem annak! Vivát! Aki fizet, nem annak.
LANGYOS Nahát. Éljen Tornyai.
ZABFALUSSY Úgy is van. Éljen Tornyai.

Harmadik kép

Langyosék kertje és verandája, holdvilágos éjszaka

KINGA *(Arankával kijön a szobából)* Nem merem, nem merem. Mit fog rólam gondolni, szentséges istenem!
ARANKA Meg kell tenned. Nem tűrök semmi tétovázást.
KINGA Nagyon félek, Aranka!
ARANKA Ugyan mitől félsz? Én itt vagyok a szobában, férjed a rendelőben horkol, úgy kifáradott a korteskedésben.
KINGA De mi lesz, ha fölbred? Ha napközben felizgatja magát, mindig rosszul alszik. Föl nem foghatom, mi készítette erre a korteskedésre.
ARANKA A szépségem. Rávettem és engedelmeskedett.
KINGA Még van kedved tréfálkozni itten!? Minden tagom reszket. Ha Heves reám emeli a megvető tekintetét, én, bizony mondom, elalélok.
ARANKA Megvető tekintet? Iserem én Pestről az efféléket. Nagyon fogsz csodálkozni. Inkább a szerelmes tekintetétől féljél. Bár az tán nem is volna ellenedre...
KINGA Hogy mondhatasz ilyent? Egészen összezavarsz. Ó egy úriember, egy talpig nemes jellem...
ARANKA Ki fogsz belőle ábrándulni, hidd el.
KINGA Aranka, én visszakozom. Ne haragudj, de nem.
ARANKA Csitt most már. A testvéred boldogsága forog kockán.
KINGA Oh, mibe keveredék! Megbocsáss, de jobb lett volna nyíltan szólanod Tornyaival.
ARANKA Ugyan. A megátalkodott becsületességével mindent elrontott volna. Nincs más módom, hogy e hínárból szabaduljak.

Nelly kijön a házból

Rendben van minden?
NELLY Igenis, nagyságos asszonyom.
ARANKA A cselédek?
NELLY Alszanak.
ARANKA Hektor?
NELLY Az istállóba zártam. Tetszik tudni, harapós. Nincs még kitanítva.
ARANKA A kiskapu?
NELLY Nyitva. Jöhet a lovag, kérem.
KINGA Lovag? Hogyhogy lovag? Talán el se jön...
ARANKA Ugyan! Ha én hívom, jön. Nincs lovag, aki nem jön.
NELLY Még muzsika is van, csókolom... kortescsapatok járnak az utcákat. Jó, ha össze nem verekednek.
KINGA Istenem, mindjárt éjfél. Minden ízemben reszketek.
ARANKA Mondom, hogy itt leszek a közelben. Ül le háttal a verandán. Felhő közelg a holdhoz, ha szerencsénk van, az első percekben nem ismer föl... Gyere, Nelly!
KINGA Föl se ismer? Aranka, megállj, kérlek. És ha föl ismer? Hogyan fog rólam ítélni, istenem...
HEVES *(jön, nem ismeri fel Kingát, mert a hold elborul)* Itt vagyok – édes drága menyasszonyom...

KINGA Ah...

HEVES Minő bátor, minő emelkedett gondolatú hölgy ön, asszonyom. Ön aztán törhetetlen híve a haladásnak... szinte látom, ahogy az előítéletek minden egyes bilincset ledobja magáról... *(Kezet csókol, kisűt a hold)*

KINGA Uram, ön téved...

HEVES Ah, oh, ezer bocsánat... én azt gondoltam, kérem... hát, ez csakugyan roppantul meglep... itt valami fatális...

KINGA Testvérem nevében írtam önnek...

HEVES Vagy úgy... vagy úgy... Nagysám szerze azt a levélkét...

KINGA Nem mertem a magam nevében írni... hiszen akkor nyilván nem jött volna el.

HEVES Nagysád találkozni akart velem? Mindent értek...

KINGA Ó, kérem, egész valómat forró jég önti el a gondolatra, hogy miként fog ön felőlem ítélni...

HEVES Miként fogok ítélni? Akként, hogy nagysád egy angyal. Egy emelkedett haladó jellem, egy lángkebel, egy rózsaozca, egy vénuszalkat... egy édes, egy szabadelvű, aki engem a férfiak legboldogabbikává teend. Életem legszebb pillanatát kapám e perccel...

KINGA Ó, uram, elfúl a szavam... bocsássa meg...

HEVES Nagysád, édes nagysád! Bátran öntse ki forró habdagályát szívem medrébe, hol a legdübörgőbb viszonzásra talál. Óh, bár ne bírna férjjel ön, hogy szívemmel egyszersmind kezemet tehessem lábaihoz...

KINGA Uram, arcomat a szemérem lángpallosa égeti, hogy így kell önhöz szólanom, de nem tehetek mást, a szívem szózatát az ész fagyraló intésével nem némíthatom el. Könyörüljön bűnös gyöngeségemen, s ne forduljon megvetéssel tőlem el, ki a legszentebbet áldoztam fel a vétkes indulatnak, mely az ön legelső megpillantásakor egész valómat megrendíté.

HEVES Édes, édes! ...El ne fődje nagysád a ragyogó csillagokat, mikből a mennyek üdve int felém. Sohse hívém ez idáig, hogy rokon szívek első dobbanásukkor megösmerek egymást... de midőn önt meglátván, nagyságos asszonyom, a rokonszenv édeni húrjai egész valómban bongni kezdettek, mennyei szókat hallék fülemben visszahangozni: ez az, kiért élned s halnod kell, doktor Heves Kálmán.

KINGA És szegény testvérem?

HEVES Ugyan, szóra sem érdemes. Ne idézzünk kígyót boldogságunk forró édenébe...

KINGA Ön tehát nem szereti testvéremet?

HEVES Szeretni, ugyan! Hát lehet más lényt szeretni annak, ki önt egyszer is megpillantá, forró kezét kezében tartá, pillantásának tűzét...

KINGA Tehát nem veszi Arankát nőül?

HEVES Nem mindegy az? Mért ne venném? Édes, édes...

KINGA Még kérdezi ön, mért ne?

HEVES Mért lennének az előítéletek gépszerű állatja, asszonyom? Az életviszonyok bilincsei mit árthatnak a valódi szerelemnek. Lám, ön is bír egy férjjel, mégis megvallotta nekem valódi érzelmeit...

KINGA De ha ön szeret engem, mért nem akarja testvérem kezét érettem feláldozni?

HEVES Mért, ön feláldozná férjét, hajlékát, jó hírét?

KINGA Igen.

HEVES Igen, igen... Igen. Micsoda mennyei zene ez füleimnek, nagysám. Ön a haladók közt is leghaladóbb, ön ne értené, hogy minden balítélet, minden tespedt kislelkűség ellen nekünk össze kell fognunk, legnagyobb pártomnak, nekem és önnek, igen, önnek, s mit számít nekünk egy üres frigy a haladási pártjövő érdekében, kik az új idők szelleme által a felhőkbe karoltatunk, és halotti dalt zengünk a múlt punnyadt fülei...

KINGA ...Ön tehát ezek után nőül venné Arankát?

Kintről éneklés, kortesvonulás. „Vívát Heves!” „Vívát Farkasfalvy!” „Nekünk Heves kell!” „Neszték Heves, neszték!”

HEVES Hív a haza! Hallja ön? Az utca minden. Az utca a köz. És az utcán engem éljeneznek. Az istenadta nép! A felséges közvéle-

mény mellettem nyilatkozik. Alispán leszek... És a legszebb teremtés szívének titkos birtokosa.

Langyos kinéz a rendelőből, észreveszi Hevest és Kingát, majd visszahúzza a fejét

Mit aránylik ehhez egy Aranka, egy bárki, nézd, én elébed hullok, és térdemiglen esküszöm, hogy téged, csak téged szeretlek, te angyal, te, te – imádlak...

KINGA Óh, Kálmán...

Aranka és Nelly kilép a házból

ARANKA Eszerint egészen természetes, hogy engem nem vehet nőül a Heves úr.

KINGA Óh, Aranka! *(Elájul)*

ARANKA Nelly, egy pohár vizet testvéremnek!

HEVES Ez... nagysád... ez tévedés...

ARANKA Tévedés?

HEVES Fatális... én mindent megmagyarázok. Esküszöm, a látszat... megengedem, ellenem szól, és ön felindulásában a szemének hisz, nem nekem, de biztos vagyok benne, hogy a nagysád, mint emelkedett szelleme e honnak, ki...

ARANKA Hagyja el, ügyvéd úr, nem a gyűldében van, hanem a slamasztikában...

HEVES Kérem, ez kapitális...

ARANKA Nelly, még egy pohár vizet! Az ügyvéd úr is rosszul van.

HEVES Asszonyom, én mindent megmagyarázok...

ARANKA Nem szükséges. Inkább én magyarázok meg valamit. Egy pillanatig se higgye, hogy szegény jámbor testvérem az ön férfiúi kellemei folytán valóban elfeledkezett házastársi kötelezettségéről... A levelet én írtam.

HEVES Ön?

ARANKA Meg akartam kísértetni az ügyvéd úr hűségét, és amint látám, remekül kiállotta a próbát.

HEVES Tiltakozom. A leghatározottabban. Ön engem kelepcebe csalt...

ARANKA Úgy van.

HEVES És nem tartja meg a szavát, ha alispán leszek?

ARANKA Ezek után csak nem kívánhatja...

HEVES Nos, akkor vegye tudomásul, tervein átlátok, s azokat meg fogom minden erőmmel rontani.

ARANKA Lássuk, ügyvéd úr, lássuk!

HEVES Félt a nagysád, hogy alispánna választván kezét fogom kérni.

ARANKA Igen, féltém.

HEVES S mindezt azért, mert Farkasfalvyt szereti. Bizony! Egy le-tűnt, maradi kor huszárműmiaját.

ARANKA De ügyvéd úr! Micsoda lovagiatlanság!

HEVES A nagysád engem nem kötelez. Ez nem lovagiasság. Ez politika. Vegye tudomásul, legnagyobb pártom minden erejével, melyet a magyarság, a magyar jövő legbensőbb hájtányának se túlzás nevezhetni, vagyis minden erőmmel megbuktatom az ön Farkasfalvyját. Kerüljön bár az én személyes sorsom is kockára, odadobom az alispánságot is, ha kell, mindent, egy közférfiú tudjon odadobni a haza oltárán, igen! Jó kis eset lesz, nagyságos asszonyom. És ön bizvást paffirozva leend, ezt mondhatom.

ARANKA Kíváncsivá tesz...

HEVES Csak jól fogózkodjék meg a nagysád és a kaméliás testvére is. A harmadik lesz az alispán. Nos, ehhez mit szól?

ARANKA Uram teremtem, elájulok.

HEVES Kegyed Tornyai Károlyhoz lesz kénytelen feleségül menni! És most jó éjszakát, hölgyeim!

Heves megy kifelé, mikor eléje toppan Langyos a vadászpuskájával

LANGYOS Uram, egy megcsúfolt férj áll ön előtt.

HEVES Féltreértés volt, bocsásson utamra a főorvos úr. És ajánlom, ne avatkozzék bele a nagypolitikába...

LANGYOS Mindent láttam és hallottam. Ha holnap reggel nálam meg nem jelenik, önt nyilvános botrányba keverem, megszégyenitem...

HEVES Itt leszek. (Elmegy)

Kint kortesek énekelnek mozsárrészegen: „Inkább legyen Angyal Bandi / Alispán, mint Farkasfalvy, / Utána kidobjuk Hevest, / Ne sózza el itt a levest.” A gesztenyefáról lemászik Hajlós, megvárja, míg kinn elhalkul a zaj, aztán elmegy

HAJLÓSI ...Szép, mondhatom, delnő létére ezt az agyalágyi Farkasfalvyt szeretni... No mindegy, de gustibus non est vita.

Negyedik kép

Tér Langyos főorvos háza előtt, nyári reggel.

Tornyai érkezik, Langyos, kezében vadászpuskával jár föl-alá

LANGYOS Jó, hogy jön a szolgabíró úr. Kénytelen vagyok kiönteni a szívem keservét valaki... egy fiatalember előtt. Igen. Mert én válopört indítok. Megmondom a feleségemnek, hogy mindent tudok, s hogy elválok.

TORNYAI Ugyan, hát mi történt?

LANGYOS Becsületem oda. Házi boldogságom meggyilkoltattott.

TORNYAI Lehetetlen.

LANGYOS Ellenkezőleg!

TORNYAI Oh, de hát ki tevé mindezt?

LANGYOS Az ön pesti barátja, Heves.

TORNYAI Heves? Az ön... Hát önnel is?

LANGYOS Idehíttam ma reggelre, s ha nem kapok úri elégtételt, hát a nyílt utcán lövöm le, mint egy vadkant. Hahh! Választhat a szabadelvű úr a legnagyobb pártjával egyetemben.

TORNYAI Nem értem.

LANGYOS Nem? Mindjárt megérti. Hol is kezdjem? Elalszom este. Fáradtan, elúszandva, mert miképp tetszik tudni, oly tevékenységet voltam kénytelen végezni, mit, már megbocsásson a szolgabíró úr, se testem, se lelkem... de ez nem tartozik ide. Hanem arra ébrednek, nóm Heves úrnak a szerelmi ömlendézése által mulattatja magát.

TORNYAI Az lehetetlen. Ön csalatkozott.

LANGYOS Tán azt kegyeskedik mondani a szolgabíró úr, hogy a szarvaimtól nem látám, amit pedig len láttam, tisztán és világosan: hogy az ön barátja ott térdelt volt nóm előtt, nevét nem épp meghazudtolva, ha tetszik érteni?

TORNYAI Ön, főorvos úr, nem a feleségét látta, hanem Aranka nagysádot.

LANGYOS Sógornőmet?

TORNYAI Nékem bizonyítékaim vannak reá, hogy ő volt.

LANGYOS Az úr roppant nemes lélek, de hiába mentegeti a barátját. Ha Aranka gyertyával a kezében ki nem jön, s el nem úzi a vérnősz csábítót, hát meg nem mondhatom, mi történik a tulajdon verandámon. A szemem láttára.

TORNYAI Mégis állítom, hogy csalatkozott ön. Bizonynal a vakdüh homályítja el a szemét. Higgyen nekem, aki gyertyával kijött, nem Aranka, hanem Kinga nagysád volt.

LANGYOS Már megbocsásson, de tán ott vala a szolgabíró úr, hogy ily ténybéli állításra ragadtatja magát?

TORNYAI Nem valóik ott, de saját szememmel láttam a levelet, melyben az én... az én reménybeli mátkám éjfél táján hirtelen Heves barátomat.

LANGYOS Szóval ön azt merészeli állítani, hogy nem csalt meg a feleségem?

TORNYAI Aminthogy ön azt merészeli, hogy nem csalt meg a mátkám. Tessék bizonyítékkal szolgálni!

LANGYOS Tessék önnek bizonyítani.

TORNYAI Rendben, tüstént szólok a szép özvegygel, ki majd az ön szemébe lesz kénytelen mondani, hogy a megcsalatott én vagyok.

LANGYOS Lárikum fárikum. A megcsalatott én vagyok.

Tornyai bemegy a házba. Kiszáratva pisztolyszekreterrel a hóna alatt jön Heves

HEVES Jó reggelt. Kívánsága szerint megjelentem. Bár tán jobb lett volna valami távoli és zárt helyen...

LANGYOS Szó sincs róla. Itt ment végbe a bántás, illő, hogy itt kapjam meg az elégtételt.

HEVES Amint tetszik. Bár félő, a zaj összecsiszítja az asszonyokat.

LANGYOS Miféle zaj?

HEVES A lövéseké. (Kinyitja a szekretert) Tessék, válasszon a főorvos úr, lépjük ki a távolságot, nem érek rá, hamarost kihirdetjük a tisztújítás eredményét. Főorvos úrnak is jobb tán egy ügyvéddel, mint egy alispánnal párbajozni...

LANGYOS Párbajozni? Nem úgy van az! Azt hitte ön, hogy előbb meggyaláztatom, aztán simán agyonlövöttem magam? Tévedett. Én józanabb elégtételről gondoskodtam. Csak nem fogom az életemet kockáztatni egy kéjmosz néemberért, ki ily gyalázatosan megcsalt?

HEVES Akkor mit kíván a főorvos úr?

LANGYOS Szinte semmit. Egy semmi kis aláírást. Csalárd nőmtől el fogok válni, ön pedig aláírja e nyilatkozatot, melyben nyíltan megvallja, hogy elcsábította a feleségemet.

HEVES Aláírni? Ma reggel? Meghábtorodott, már bocsánat, a főorvos úr? Erről szó se lehet.

LANGYOS Dehogynem. Én kényszeríteni fogom önt. S ha eddig észre nem vesé, fegyver van nálam.

HEVES Nálam is, főorvos úr. Kettő is. Fogja az egyiket, lépjük ki a távolságot, és legyen, aminek lennie kell. Ígérem, igyekszem nem lelőni önt. Siessünk, megértheti, fertályóra múlva firkálistákkal találkozom, kik mind tükön ülnek a hírt világgá kürtölni, miszerint...

LANGYOS Tessék aláírni, mert nem állok jót magamért! Én nem lépek a megcsalt férjek azon sorába, kik neveltség tárgyává leendnek.

HEVES Nézze, főorvos úr, beszéljünk komolyan! Ez az egész, hogy úgy mondjam, egy sajnálatos félreértés...

LANGYOS Szót se halljak! Én egy ilyen dajkamesét bé nem veszek. Hiába beszéltek össze a szolgabíró úrral.

HEVES Hogyan?

LANGYOS Az ön derék barátja azt akará nékem beadni, hogy Aranka hitta önt éjfél táján.

HEVES Vagy úgy. Tehát Tornyai elárulta...

LANGYOS Itt egyetlen valaki van elárulva, kérem.

HEVES Főorvos úr, Tornyai igazat mondott. Nem könnyű szívvel nyújtom át egy hölgy ominóriumát, de itt a levél. A menyasszonyomé, főorvos úr.

LANGYOS (olvassa) Csodálatos, tekintetes uram! Ez csakugyan nem a feleségem írása, hanem Arankáé. És nem vitás, az ügyvéd úrhoz címezve.

HEVES Lám, lám, ön mégis gyanakodni kegyeskedett...

LANGYOS Nem értem, kérem... Ugye, fölébredtem, kimentem a levegőre... és a verandán... Micsoda kázus! Tán az álom üzte vélem e gonosz tréfát... Igen, nem lehet másképp. Meg merem volna esküdni, ügyvéd úr, hogy a feleségem előtt láttam önt térdepelni.

HEVES Aranka nagysád vala az, főorvos úr. A hold épp a felhők közt bujkált, s mint helyesen mondta, ön álomittas volt. Tán a kortesmunka is kissé... megzavarta a lelkületét, ugye. Van, hogy az ember nem lát világosan.

LANGYOS Csakugyan... Oh de nem, nem hihetem. Miképp lehetett ki akkor Aranka sógornőm gyertyával a szobából?

HEVES Az később történt. Midőn a féltés már elvakította a főorvos urat. Higgye el, az ön felesége lépett ki gyertyával a szobából.

LANGYOS Ha csak úgy nem. Hát igen. Nem eshetett másképp. Micsoda félreértés! Önnek hála, fény derült az igazságra. Ez csodálatos. Uram, esdek a bocsánatáért.

HEVES Voltaképp haragudnom kéne, főorvos úr. Akár még következményekiglen is.

LANGYOS De kérem, tessék meggondolni az alispán úrnak, ha szabad így szólitanom, hogy... hogy mindahányan gyarló emberek vagyunk.

HEVES Már aki. Ne általánosítson, barátom! Van, aki gyarló ember, valóban, de nem szabad kiterjesztőleg nyilatkozni. Itt vagyok én... Ha csak az nem gyarlóság, hogy ezennel megbocsátok... ööö... úgy a magam, mint legnagyobb pártom nevében.

LANGYOS Nagylelkűsége lekötelez, tekintetes uram. Így. (Összetépi a kezében tartott írásokat) Vessünk véget ennek az áldatlan históriának.

HEVES Hah, nézzenek oda, levelemet is eltépte ön.

LANGYOS Ezer bocsánat, tekintetes uram, zavaromban...

HEVES Szóra sem érdemes, spongya spongyárum.

LANGYOS Hogy úgy van, kérem! Hogy úgy van! Ha nem várnák a zsrúnalást, meginvitálnám a tekintetes urat egy pohárka szív-erősítőre a rendelőmbé... a legjobb orvosságom... papramorgus hungaricus... igazán nagy megtiszteltetés lenne... így reggeli előtt...

HEVES Meginvitálhat.

LANGYOS Meg vagyok tisztelve, tekintetes uram. Ööö... a pisztolyokat tetszik parancsolni, vagy vigyem én?

HEVES Ahogy óhajtja, barátom. Ha a közteherviselés szent ügyét nézem, akár vihetném is, ám ha ön szabad akaratából cipelni méltóztatik, ezen akaratra a legnagyobb respektussal kell lennem...

Kimennek, Langyos, maga elé engedve Hevest, cipeli a vadászpuskát és a pisztolyokat

Ötödik kép

Tornyai ül az üres verandán. Belép Aranka és Kinga

TORNYAI Alázatos szolgálja nagyságtoknak.

ARANKA Barátom! Tán megvolt már a tisztújítás? Gratulálhatok?

TORNYAI Bocsánatukat kérem a korai zavarásért, de oly körülmények támadának, hogy feltétlen szólanom kell az Aranka nagysáddal.

ARANKA Testvérem előtt nincs titkom, szóljon ön bátran.

TORNYAI Úgy is jó. Búcsúzni jöttem.

ARANKA Oh, ne rémítsen halálra! Hát mi ez a tragédiai hevület?

Alig hihetem, hogy a választással történt volna baj...

TORNYAI A tisztújítás eredményéről semmit sem tudok. Nem voltam és nem is megyek a vármegyeházára. Szolgabírói hatáskörömmel megelégszem, s magosabb polcra eztán sem kíváncszom.

KINGA Nem vágyik magosabbra? Hát nem emlékszik, hogy Aranka az első alispánnak ígerte a kezét?

TORNYAI Emlékszem.

ARANKA És mégsem iparkodnék azzá lenni?

TORNYAI Nagyságos asszonyom, én nem tartozom azok közé, kik csak a felülről jövő megvesztegetés ellen tiltakoznak, s maguk meg, noha akaratukon kívül, gyakorolják e mesterséget. (Arankához) Az ön pénze által, min Langyos főorvos úr nékem tanyát nyitattott, s korteskedni volt szíves, nos, ez által én nem akarok alispán lenni.

ARANKA És ha az ön pénzem? Mindig a pénz, a pénz, barátom! Hát mit számít, kié? A pénz csak pelyva, ha két egymást szerető szív boldogságáról vagyon szó.

KINGA Mért nem beszél ön inkább ezen ünnepi órán szép szavakkal a hon és a testvérem iránt érzett...

TORNYAI Szép szavakkal mért nem beszélék? Azt meghagyom másnak, nagysád. Ám e gúnyt, mellyel ön nyilatkozik, nehezen viselem.

KINGA Milyen gúnyra céloz ön?

TORNYAI Hagyjuk... Nos, én visszalépek, ezáltal Aranka nagysád felé megteszem utolsó jó szolgálatomat... Könnyebben tarthatja meg a szavát, mint ha engem választanának meg. A nemesség két-

harmada úgyis az ellenfelem részén van. Aranka nagysád ezt bizonyosan tudta, ezért nyilatkozott oly merész határozottsággal a barátom irányában.

ARANKA Kérem, engedje eloszlatnom az ön gyanúját!

KINGA Én! Hadd valljak én!

TORNYAI Gyanú? Ez több, mint gyanú! Ez bizonyosság. S én a boldog vetélytársnak útjában állani nem fogok.

ARANKA Ugyan, ki lehet önnek vetélytársa?

TORNYAI Ne játsszék velem, nagysád! Heves, ki más?

KINGA Istenem, mibe keveredtem, kérem, ön félreérti. Istenem! Ön végzetesen félreérti egy...

TORNYAI Nincs mit félreérteni. Bocsásson meg, Kinga nagysád, mielőtt távozom, váltanék négy szem között pár szót az én... az ön testvéremel.

KINGA Istenem! (Kimegy)

ARANKA Meghallgat? Ön kitervelt valami homályos ideát, mihez eszközül használt engem. Azóta csak szenvedek és menekül, én, gyöngé nő pedig harcolok, hogy e tervek, a terveink, Tornyai, valóra váljanak. Hogy kibújhassak az adott szó alól, mire felbujtani kegyeskedett, nos, evégett és csakis evégett írtam az ön kéjfukodott barátjának, s találkára hívtam.

TORNYAI Olvastam a levelet.

ARANKA Magam helyett szegény zavart testvéremet ültetém az éji verandára, s Heves, midőn felismerte, a legnagyobb forrósággal kezde neki udvarolni, miközben rólam és frigyünkről orcapiritér mód nyilatkozott. Én ekkor előjöttem, s adott szavam úrinómód tőle visszavettem, hogy kezem immár bizvást az öné lehessen. Így történt. Most pedig ítéljen!

A háttérben zaj, kortescsoportok gajdolása: Éljen Tornyai, éljen az új alispán!

TORNYAI Mi által bízott ön, hogy én leszek megválasztva?

ARANKA Mert szeretem önt, s mert a magam eszközeivel megvettem önért, amit tehettem.

TORNYAI Ha így van, tegyen meg még valamit. Menjünk el innen. Most, azonnal. Bárhová. Nincs a nagy világnak oly nyomorult kis darabja, mit egymás iránti szerelmünk kies fészekké ne kerekítene.

ARANKA Hallja az éljenzést? Most menjünk el? Most, mikor terünk végbevittem, ellenei romokban hevernek, én pedig alispán-né lehetek az ön oldalán? Ha ezt ön eldobja, a szerelmemet dobja el.

TORNYAI És a becsületem? Nem tűrhetem, hogy szerencsémét ármánynak köszönjem.

ARANKA Becsület? Szép üres héj, barátom. Hallja az éljenzőket? Soha ily megbecsülés önt még nem övezte. Nyugodjon bele, önt a megszolgált, mi több, harcban kivívott közszeretet emelé magasra, s nagyobb becsületet ennél nem ismerek.

TORNYAI Közszeretet? Tán inkább az ön pénze, melyet bevetett végül az ön tudtomon kívül, hogy ezáltal engem válasszanak. Úgy-e?

ARANKA Pénz? Mért mindig csak a pénz? Ön meg sem érdemli, ha ennyit beszél róla!

TORNYAI Nem a pénz, hanem elv s az erkölcs. Nekem tudnom kell...

ARANKA Ha mindenáron tudni akarja, Langyos főorvos és egyéb derék honfiak állták a számlát, nem én.

TORNYAI Az elébb nem így nyilatkozott.

ARANKA Mert húgom jelenlétében ezt önnek meg nem mondhatam, az ő fukarsága el nem szenvedhette volna, főként most, hogy egy életre kiábrándult a politikából. S mert e hívek inkognitót kértek magukra.

TORNYAI Vagy úgy. Megértettem. Óh, mi az én tapló értelmem az ön lelki csipkázatához... Minő tapintat! Köszönöm e szavakat. Langyos főorvos... és egyéb derék választóim, a közszeretet. Így már más. Az eszközöket tán nem helyeselhetem, de a nemes szándék és makulát, úgy hiszem, sokszorososan szentesíti.

ARANKA Na végre! Megnyugodhat, barátom. Ha az érdem kicsit megsegíttetik, azzal el nem homályosíttatik.

TORNYAI Én megtettem, amit szolgabíróként tehettem, majd a köz akaratára bíztam magam, mely, lám, fölemelt. Állok elébe. A nemes lélek Langyos főorvos! Ki hitte volna? De vajon hihetek önnek? Feleljen!

ARANKA *(átöleli)* No, vajon hihet? Feleljen!

TORNYAI *(átöleli)* Hihetek.

ARANKA Úgy is van. Higgyen szépen. Hit nélkül nem leszen jövőnk... Károly!

TORNYAI Aranka!

Mielőtt átölelnék és megcsókolnák egymást, beront Farkasfalvy

FARKASFALVY Nagyságos asszonyom...

ARANKA De uram, így berontani... nem a csatában van, kérem!

FARKASFALVY Nem, valóban. A csata elveszett... Lám, a szolgabíró úr már itt is van. Ki a perpillanatban első alispánná látszik lenni. A Heves ügyvéd úr tábora rút átszavazatával, mi felől legnagyobb pártom csattanós választ munkáland ki, nyugodt lehet. De nem önhöz jöttem. Hanem önhöz, asszonyom, kit jó okkal vagyok szerencsés bátorítani, hogy ne kösse magát mereven korábbi nyilatkozatához...

ARANKA Tán szegjem meg a szavam?

FARKASFALVY Merjen a szívére hallgatni, hisz a politikán túl is van élet, nagysám, s ha ön mást szeret, akinek az oldalán...

ARANKA Nem szükséges folytatnia, Farkasfalvy úr. Adott szavamat megtartom.

FARKASFALVY És a kettőnk boldogsága? Én ugyan kimaradtam, de okom van hinni, hogy ezentúl magosabb polcon szerencsélhetem a hont szolgálni s annak dús javadalmát az ön lábai elé borítani...

ARANKA Nem értem, mit beszél...

Bejön Hajlói, a nyomában Langyos, a kissé részeg Heves, majd Nelly. Kinga kijön a szobából. Kinn az udvaron éljenzők

HAJLÓSI Éljen... *(Meglátja Farkasfalvyt)* ... ööö... sokáig éljen vármegyénk szeretett alispánja!

TÖBBEN Éljen Tornyai Károly!

HAJLÓSI Éljen az alispán!

TORNYAI Köszönöm, barátaim. Köszönöm mindőtöknek, az én derék, erőt s tehetséget nem kímélő választóimnak, a nemes szívű Langyos főorvosnak...

HAJLÓSI Éljen, éljen!

KINGA Vivát, vivát!

TORNYAI ...s minden előtt az én szerelmes Arankámnak, igen...

Mindenki éljenezni kezd

FARKASFALVY Szerelmes? Én máshogy vagyok értesülve, kérem! Hajlói! *(Lerogy egy székre.)*

HEVES Mit nem hallok? „Szerelmes Arankám”?

TORNYAI Úgy van, barátaim. Örvendek, hogy vélem kezdet szorítani te is megjelentél, Kálmán. Tudnod kell, én régóta szeretem Arankát, és ő is engem. Ilyképp, a tudtomon kívül, maga is tevőleg közreműködött, hogy én választattam meg. Tapasztalhattad, hisz eszközeül is választott az éjjel...

HEVES Levélalálkozó, párviadal... csúful megjárattatok vélem a bolondját...

TORNYAI Hát, csak akivel lehet, amice. Csak akivel lehet. Egyébiránt pedig vigasztalhatod magad a következő tisztújításon.

HEVES Nono, barátom! Ehhez még úgy magamnak, mint legnagyobb pártomnak lesz egy-két szava. A választás tisztaságához, amice. Mert némely fennforgó körülmény az enyéimet arra inti, ne legyenek a nyers számszer gépszerű állatja a tekintetben...

ARANKA Heves úr, esküvőnkön szívesen látjuk.

NELLY Éljen! Jön a deputáció!

HAJLÓSI Lehet szerencsém az itteni üdvözlés után tekintetes uramat a vármegyeházára elkísérendeni?

TORNYAI Ne fárassza magát!

ARANKA Csak fárassza! Majd. Ha e felzavart tajték mind lenyúgoszik. Nézzen be hozzánk pár hét múltán, Hajlói. Egyelőre nem akarnók a kártyáinkat kitergetni.

Ének, éljenzés

*Leesik
a
függöny*